

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Vahingonkorvaus sosiaalisessa mediassa.
Tekijä: Rauli Viippola
Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Velvoiteoikeus
Työn laji: Tutkielma X Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__ Kirjallinen työ__
Sivumäärä: 80
Vuosi: 2012

Tiivistelmä:

Tutkielma nojaa vahvasti velvoiteoikeudelliseen normistoon, mutta asian ymmärtämiseksi on tarpeen ottaa kantaa myös muihin oikeudenaloihin ja tutkimus on monin paikoin lateraalinen siten, että se läpäisee velvoiteoikeuden lisäksi myös muita oikeudenaloja, kuten informaatio-oikeus, prosessioikeus ja rikosoikeus. Tutkielman tarkoituksena on ollut pyrkiä näyttämään toteen mahdollisuus olemassa olevan lainsäädännön soveltamiseen myös virtuaalisessa toimintaympäristössä. Tutkielma osoittaa, että Lainsäätäjä on muotoillut olemassa olevat lait siten, että lainsoveltamisen prosessuaalisista ongelmista huolimatta, jo olemassa olevaa lainsäädäntöä voidaan soveltaa myös virtuaalisessa toimintaympäristössä. On ennemmin poikkeus, ettei nykyistä lainsäädäntöä voitasi, niin halutessamme, soveltaa myös virtuaalisia kytköksiä omaaviin juridisiin ongelmiin. Tutkielma osoittaa tulkinnan muotoamisen lisäksi sekä lainsäädännöllisiä että prosessuaalisia ratkaisuja olemassa olevien oikeusaukkojen kattamiseen.

Avainsanat: Vahingonkorvaus, sosiaalinen media, kunnianloukkaus, kärsimys ja virtuaalinen omaisuus.

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen Rovaniemen hovioikeuden käyttöön X
Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X
Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi X
(vain Lappia koskevat)

Lapin yliopisto

Vahingonkorvaus sosiaalisessa mediassa

Pro Gradu tutkielma

11.11.2012

Rauli Viippola 0162605

2012

Sisällysluettelo

Sisältö

Sisällysluettelo.....	
1. Johdanto.....	1
2. Vahingonkorvaus.....	3
2.1 Yleistä	3
2.2 Korvattavat vahingot.....	5
2.2.1 Henkilövahingot	5
2.2.2 Esinevahingot	8
2.2.3 Varallisuusvahingot.....	9
2.3 Vahingonkorvausvastuun syntyminen.....	10
2.3.1 Syy-yhteys	11
2.3.2 Myötävaikutus ja vaaraan antautuminen	12
2.3.3 Ankara vastuu.....	13
2.4 Vahingonkorvauksen määrä.....	13
2.4.1 Vahingonkorvauksen sovittelu	15
3. Sosiaalinen media.....	18
3.1 Yleistä	18
3.2 Ajankohtainen ilmiö	20
3.3 Pelit ja sosiaalinen media.....	23
4. Suojattava oikeushyvä	26
4.1 Yleistä	26

4.2 Kunnia.....	27
4.2.1 Kunnia 2.0	28
4.2.2 Kunnianloukkaus	29
4.3 Omaisuus	30
4.3.1 Omaisuus 2.0	32
4.4 Yksityisyys.....	34
4.4.1 Yksityisyys 2.0	34
4.4.2 Viestintäsalaisuus	35
4.6 Identiteetti	36
4.6.1 Identiteetti 2.0.....	36
4.6.2 Identiteettivarkaus	37
4.7 Immateriaalioikeudet	39
5. Laintulkinta.....	41
5.1 Yleistä	41
5.2 Oikeuslähteistä.....	43
5.3 Analoginen laintulkinta.....	44
5.3.1 Semantiikkaa	44
5.4 Tuomarin harkinta normin puuttuessa	45
6. Vahingonkorvaus sosiaalisessa mediassa.....	47
6.1 Yleistä	47
6.2 Omaisuus	47
6.2.1 Habbo hotel	48
6.3 Kunnianloukkaus	50
6.4 Viestintäsalaisuus.....	53

7. Loppupohdinta.....	55
7.1 Yleistä	55
7.2 Historia.....	57
7.2.1 Vahingonkorvaus.....	57
7.2.2 Sosiaalinen media	59
7.3 Oikeusjärjestys - Nyt	60
7.4 Tulevaisuus	65
Lähteet	i
Kirjallisuus.....	i
Internetlähteet	ii
Lait.....	v
Virallislähteet.....	vi
Oikeustapaukset.....	vii

1. Johdanto

Vuoden 2007 analogisten televisiolähetysten vaihtumista digitaalisiin pidettiin suurena muutoksena,¹ josta kansa edelleenkin muistaa mainita kahvipöytäkeskusteluissa. Digitaalisiin televisiolähetysiin siirtyminen kuitenkin pakotti ihmiset, joko sopeutumaan tai hyppäämään kehityksen kelkasta. Tällä hetkellä lainsäädäntö ja suomalainen oikeusjärjestelmä ovat hiukan samanlaisen haasteen edessä. Ainoana erona on lähinnä se, että lainsäädännöllä ja oikeusjärjestelmällä ei ole varsinaista valinnan mahdollisuutta, joko ne kehittyvät, tai ne tulevat jäämään kehityksen kelkasta. Kehitys menee vääjäämättä eteenpäin ja harva nuoremman sukupolven edustaja edes muistaa analogisia lähetystyyppejä. Samana vuonna tapahtui kuitenkin jotain nuoremmalle sukupolvelle huomattavan tärkeää, nimittäin Facebook aloitti räjähdysmäisen leviämisen Suomessa ja vuoden 2008 alkupuolella Facebook sai suomenkielisen sivuston toimintaan.²

Tutkimukseni perus aihe, sosiaalinen media, läpäisee useampia oikeudenaloja mutta mielenkiintoni nimenomaan vahingonkorvausoikeudellisiin näkökohtiin ajaa työni väistämättä velvoiteoikeuden alaan. Aihe kiinnostaa minua ajankohtaisuudellaan ja tutkimattomuudellaan ja aikaisempia tutkimuksia aiheesta en ole yrityksistäni huolimatta löytänyt. Sosiaalista mediaa itsessään on tutkittu kyllä huomattavan paljon, mutta tutkimukset ovat keskittyneen lähinnä sosiaalisen- ja laumakäyttäytymisen tutkimiseen sekä eräisiin kunnianloukkaustapauksiin ja varsinaiset oikeudelliset ongelmat ovat jääneet huomattavan vähälle huomiolle. Tutkimukseni aineistona käytän olosuhteiden pakosta paljon internetpohjaisia tietokantoja, kuten finlex.fi ja sen muiden maiden vastineita, kuten Yhdysvaltojen leginfo.ca.gov. Oikeustieteellisinä lähteinä käytän muun muassa vahingonkorvauslakia, vahingonkorvauslain kommentaareja, rikoslakia, rikoslain kommentaareja ja ennakkopäätöksiä.

¹ 1.9.2007 loppuivat analogisen antenniverkon ja 1.3.2008 loppuivat analogisen kaapeliverkon lähetykset.

² www.Facebook.fi

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, onko lainsäädäntö ajan tasalla vastaamaan sille asetettujen ongelmien ratkaisemiseen ja tavoitteiden kattamiseen. Samalla sivuan mahdollista lainsäädännön uudistamistarvetta ja lainsoveltamisen kehittämistä. Jotta pohdinta voi olla riittävän kattavaa, joudun pureutumaan myös vahingonkorvauksen perusteisiin. Tutkimukseni on oikeusdogmaattinen ja analyysimenetelmäni perustuu kvalitatiivisen aineiston vaatimuksiin. Pyrin määrittämään käyttämäni termit asiayhteydessä.

2. Vahingonkorvaus

2.1 Yleistä

Vahingonkorvausta käsittelevässä kappaleessa pyrin tuomaan esiin, mitä vahingonkorvaus on, miten siihen tulisi suhtautua ja miten vahingonkorvaus suhtautuu vahinkoon. Yleinen ajatus on, että jokainen joutuu kärsimään nahoissaan kohdalle sattuvat epäedulliset tapahtumat, joten vahingon sattuessa korvausvelvollisuuden syntymiseen tarvitaan peruste³. Vahinkoa tarkastellessa myös näkökulma tapahtuneeseen voi vaikuttaa siihen, mitä pidämme vahinkona, jolloin on tarpeen erottaa juridisesti merkittävä vahinko ja subjektiivinen vahinko toisistaan.⁴ Perinteisesti vahingonkorvausoikeus jaetaan sopimusperusteiseen vahingonkorvaukseen ja deliktiperusteiseen vahingonkorvaukseen. Sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu syntyy kun toinen sopimusosapuoli jättää täyttämättä sopimuksella vastattavakseen ottamansa velvoitteen. Sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu onkin jätetty vahingonkorvauslain soveltamisalan ulkopuolelle.⁵ Sopimuksen ulkoinen vahingonkorvaus eli deliktiperusteinen vahingonkorvaus on näin ollen vahingonkorvauslain soveltamisalaa. Rikoksella aiheutettu vahinko tulee myös pitää erillään perinteisistä vahinkokäsitteistä. Vahingonkorvauksella pyritään jakamaan ja korvaamaan aiheutuneet haitalliset seuraukset vahingonkärsijän ja vahingonaiheuttajan kesken⁶. Vahingonkorvauslain 5 luku määrittelee korvattavat vahingot. Vahingonkorvausoikeudessa noudatetaan niin sanottua täyden korvauksen periaatetta,⁷ jolloin vahingonkorvauksella pyritään saattamaan vahingon kärsijä mahdollisimman lähelle sitä tilannetta, joka olisi todennäköisesti vallinnut ilman vahinkotapahtumaa⁸. Perinteisin

³ Routamo, Stålberg, Karhu; Suomen vahingonkorvausoikeus 2006

⁴ Virtanen, Pertti; Vahingonkorvausoikeus - laki ja käytännöt 2011 s.8

⁵ Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412 11luvun 1§ ja Hemmo 2002 vahingonkorvausoikeuden oppikirja s.3

⁶ Routamo; Suomen vahingonkorvausoikeus 2006 s.31

⁷ Routamo; Suomen vahingonkorvausoikeus 2006 s.370

⁸ KKO 1982 II 121 sekä Friedrich Mommsenin differenssioppi, johon palataan tarkemmin kappaleessa 2.4

ajatus, että vain taloudellinen vahinko on korvattava, oli aiemmin vallitseva ajatus ja oikeudentila⁹, kuitenkin nykyisellään ”Vahingonkorvaus käsittää hyvityksen henkilö- ja esinevahingosta sekä 4 a ja 6 §:ssä säädetyin edellytyksin kärsimyksestä.¹⁰ Milloin vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla käsittää vahingonkorvaus hyvityksen myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon.”¹¹ Oikeus vahingonkorvaukseen voi myös vanhentua yleisessä kolmen vuoden määräajassa. Lisäksi vahingonkorvausoikeudessa on yleisesti tunnettu niin sanottu rikastumiskiello, joka ilmenee Laissa velan vanhentumisesta 7.1 §:n perusteettoman edun palautusta käsittelevässä 4 kohdassa.¹² Rikastumiskiellon mukaan kukaan ei saa perusteettomasti hyötyä toisen kustannuksella, mikä taas vahingonkorvauksen kannalta tarkoittaa ettei ketään tule määrätä maksamaan aiheuttamaansa vahinkoa suurempaa korvausta.

⁹ Viljanen Mika, Vahingonkorvauksen määrä 2008

¹⁰ Vahingonkorvauslain 5:4a § kuuluu:

”Surmansa saaneen vanhemmilla, lapsilla ja aviopuolisolla sekä muulla näihin rinnastettavalla surmansa saaneelle erityisen läheisellä henkilöllä on oikeus saada korvausta kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä.[..]”

ja 5:6 § kuuluu:

”Oikeus korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä on sillä:

- 1) jonka vapautta, rauhaa, kunniaa tai yksityiselämää on rangaistavaksi säädetyllä teolla loukattu;
- 2) jota on rangaistavaksi säädetyllä teolla syrjitty;
- 3) jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vakavasti loukattu;
- 4) jonka ihmisarvoa on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vakavasti loukattu muulla, 1–3 kohdassa tarkoitettuihin loukkauksiin verrattavalla tavalla.

Korvaus määrätään sen kärsimyksen perusteella, jonka loukkaus on omiaan aiheuttamaan ottaen erityisesti huomioon loukkauksen laatu, loukatun asema, loukkaajan ja loukatun välinen suhde sekä loukkauksen julkisuus.”

¹¹ Vahingonkorvauslaki 5:1 §

¹² Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728

2.2 Korvattavat vahingot

Vahingonkorvausoikeus jaetaan perinteisesti vahinkolajeihin vahingon kohteen mukaan. Eri vahinkolajeina on pidetty henkilö-, esine-, ja varallisuusvahinkoja. Vahingonkorvauslain 5 luvun mukaan vahingonkorvaus käsittää hyvityksen henkilö- ja esinevahingosta sekä kärsimyksestä. Lisäksi kun vahinko on aiheutettu rikollisella teolla, julkista valtaa käyttäen tai muista erittäin painavista syistä, voi vahingonkorvaus käsittää hyvityksen myös vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon.¹³ Rikollisella teolla aiheutettu vahinko tulee rikosvahinkolain mukaisesti korvattavaksi tarvittaessa myös valtion rahoista.¹⁴

2.2.1 Henkilövahingot

Lainsäätäjä ei ole katsonut tarpeelliseksi täsmentää henkilövahinko termiä vaikkakin sitä käytetään vahingonkorvauslaissa usein. Henkilövahingon käsite tarkentuu vain tarkastelemalla vahingonkorvauslain 5:2 § jonka mukaan ”Henkilövahingon kärsineellä on oikeus korvukseen; 1) tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista tarpeellisista kuluista; 2) ansionmenetyksestä; 3) kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta; 4) pysyvästä haitasta.” Kyseessä tulee siis olla lääketieteellisesti todistettavissa oleva fysiikassa tai psyykkeessä tapahtunut haitallinen muutos¹⁵. Hallituksen esityksen mukaan uudella lainsäädännöllä ei pyritä muuttamaan vallitsevaa oikeudentilaa ja henkilövahingolla tarkoitetaan samaa kuin aikaisemmin voimassa olleen lain käytetyllä ilmauksella ruumiinvamma tai muu henkilövahinko, tämän lisäksi esityksessä myös mainitaan että terveydentilan muutos voi olla henkinen tai psyykinen¹⁶. Korkein oikeus on katsonut ratkaisussaan KKO:2006:23, että myös oireeton taudin kantaminen, jos se tosiasiallisesti johtuu sairaudesta ja heikentää mahdollisuuksia toimia työssä on vakuutusyhtiön korvattava

¹³ Vahingonkorvauslaki 5:1 §

¹⁴ Rikosvahinkolaki 29.12.2005/1204

¹⁵ Virtanen, Vahingonkorvaus – laki ja käytännöt, 2011 s. 390

¹⁶ HE 167/2003

sairautena. Henkilövahingolla tarkoitetaan siis fyysistä loukkaantumista tai ulkopuolisen tekijän aiheuttamaa sairastumista. Henkilövahinkoina korvataan myös aineettomia vahinkoja kuten kipua, särkyä sekä henkistä kärsimystä¹⁷.

2.2.1.1 Kärsimys

Suomessa lainsäädännön kannalta Viljasen nimeämä uuden kärsimyksen aika on alkanut 1.1.2006 uuden henkilövahinkouudistuksen yhteydessä. Tällöin tuli voimaan edellä jo viitattu vahingonkorvauslain 5 luvun 6 § kärsimyksen korvaamisesta¹⁸. Jo ennen vahingonkorvauslain säätämistä, aikaisemmin voimassa olleen rikoslain 9 luku, joka myöhemmin kumottiin vahingonkorvauslailla (1974/412), vahvisti periaatteen, jonka mukaan rikoksella aiheutettu vahinko oli syyllisen korvattava, olipa teko tahallinen tai tuottamuksellinen.¹⁹ Silloisen rikoslain 9 luvun 2 §:n 3 kohdan mukaan vahingonkorvaukseksi luettiin myös:

”kiivasta ja särystä, taikka muusta wiasta tai muusta pysyväisestä haitasta: sekä myöskin kärsimyksestä,[..]”

Lisäksi silloisen rikoslain 9 luvun vaikutukset näkyvät nyt jo uudistetussa vahingonkorvauslain 5 luvussa, jossa eritellään tarkemmin kärsimykseen oikeutettujen joukko²⁰. Kärsimys tulee korvattavaksi vain poikkeustapauksissa, jotka ovat määritelty erikseen. Vahingonkorvauslain 5:6 § mukaan oikeus korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä on sillä, (1k) jonka vapautta, rauhaa, kunniaa tai yksityiselämää on rangaistavaksi säädetyllä teolla loukattu ja, (4k) jonka ihmisarvoa on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vakavasti loukattu muulla, 1–3 kohdassa

¹⁷Vahingonkorvauslaki 5:1 §; Liikennevahinkolautakunnan antama ohjeistus tilapäisen haitan korvaamiseksi, www.henkilövahinkolautakunta.fi

¹⁸ Viljanen 2008 s. 481

¹⁹ Routamo - Ståhlberg - Karhu 2006 Suomen vahingonkorvausoikeus s. 43 - 44

²⁰ Suomen vahingonkorvausoikeus 2006 s.43

tarkoitettuihin loukkauksiin verrattavalla tavalla²¹. ”Korvaus määrätään sen kärsimyksen perusteella, jonka loukkaus on omiaan aiheuttamaan ottaen erityisesti huomioon loukkauksen laatu, loukatun asema, loukkaajan ja loukatun välinen suhde sekä loukkauksen julkisuus.”²² Lain esitöiden mukaan korvattavina vahinkoina tulisi pitää 1) henkilövahinkoja 2) kärsimystä 3) esinevahinkoja 4) taloudellista vahinkoa, jota voidaan pitää myös puhtaana varallisuus vahinkona.²³ Korvauksen saaminen vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n nojalla edellyttää, että kärsimys on aiheutettu rikoksella. Kärsimyksen määrittäminen ja siitä aiheutuvan korvauksen suuruus on perinteisesti hyvin vaikea määriteltävä. Tilapäinen haitta ja kärsimys ovat olleet sotkeutuneet toisiinsa sekä käsitteinä että korvausaloina ja edes korkein oikeus ei ole ennakkopäätöksissään pitänyt kärsimystä ja tilapäistä haittaa tiukasti erossa toisistaan vaan on ikään kuin liukunut käsitteissä siten, että on aiheutunut tilanne, jossa termit ovat olleet vaikeasti eroteltavissa toisistaan.²⁴ Uudistuksen tarkoitus on Viljasen mukaan ollut erottaa kärsimyksen ja tilapäisen haitan korvaaminen toisistaan. Hallituksen esitys 167/2003 määrittelee kärsimyksen loukkaustilanteissa siten, että luettelon voitaneen katsoa tarkoitettuna tyhjenteväksi.

”Kärsimyksellä tarkoitetaan sitä henkistä kärsimystunnetta, joka henkilölle aiheutuu häneen kohdistetun oikeudettoman loukkauksen seurauksena. Henkilöön kohdistuvasta loukkauksesta aiheutuva kärsimys voi tyypillisesti ilmetä esimerkiksi pelon, nöyryytyksen, häpeän tai mielipahan

²¹ Oikeus korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä on sillä:

- 1) jonka vapautta, rauhaa, kunniaa tai yksityiselämää on rangaistavaksi säädetyllä teolla loukattu;
- 2) jota on rangaistavaksi säädetyllä teolla syrjitty;
- 3) jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vakavasti loukattu;
- 4) jonka ihmisarvoa on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vakavasti loukattu muulla, 1–3 kohdassa tarkoitettuihin loukkauksiin verrattavalla tavalla.

²² Vahingonkorvauslaki 5:6.2 §

²³ HE 167/2003, 29: Vahingonkorvauslain nojalla korvattavia vahingon lajeja ovat 1-3 sekä niin sanottu puhdas varallisuus vahinko.

²⁴ Liukumasta KKO 1950 II 201, KKO 1957 II 39, KKO 1975 II 27, KKO 1975 II 38, KKO 1980 II 3, KKO 1980 II 94

tunteena. Korvauksen tuomitseminen ei kuitenkaan edellytä erityistä selvitystä loukatulle aiheutuneesta tunnereaktiosta, vaan teon luonne sinänsä riittää korvauksen perusteeksi. Loukkaavan teon on kuitenkin oltava laadultaan sellainen, että se objektiivisesti arvioiden aiheuttaa loukkauksen kohteeksi joutuneelle henkilölle kärsimystä.”²⁵ Teon tuottamuksellisuutta on tarkoitettu arviotavan puhtaasti vahingonkorvausoikeudellisin kriteerein.²⁶

Kärsimyskorvauksen taustalla vaikuttavina funktioina voidaan pitää samoja funktioita, kuin tilapäisen haitan tilanteissa.²⁷ Henkilövahinkouudistuksessa on kuitenkin pyritty erottamaan kärsimys ja tilapäinen haitta toisistaan, joten olisi pystyttävä tunnistamaan, mitkä tuntemukset juontuvat tilapäisenä haittana korvattavista tuntemuksista.²⁸ Ongelma muodostuu siitä miten erotetaan elämänlaadun heikkeneminen ja itsekunnioituksen menettäminen toisistaan. Hallituksen esitys on tuonut tähän ongelman asetteluun apua tuomalla ajatteluun keskimääräisen ja hypoteettisen henkilön, jolloin punnita tulisi tehdä ”olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa” ajatuksen pohjalta.²⁹ Asian ongelmallisuuden vuoksi olisi tarpeen erottaa toisistaan tilapäinen haitta ja kärsimys. Tilapäinen haitta on haavan tai stressireaktion kaltainen melko lyhyessä ajassa ohi menevä tilapäinen epämiellyttävyys tai mielen järkähdys, kun taas vertailtaessa kärsimys on pidempiaikainen ja pysyvämpi epämiellyttävyys tai mielen järkähdys.

2.2.2 Esinevahingot

Esinevahingossa on yleensä kyse jonkin tietyn esineen rikkoutumisesta tai esineen joutumisesta pois käytöstä ilman esineen vaurioitumista. Esinevahingon kannalta ei ole merkitystä sillä onko kyseessä irtain- vai kiinteä omaisuus. Esinevahingona tulee korvata esineen ennallistamiskulut tai tuhoutuneen esineen arvo. Esinevahingoksi luetaan myös tilanne, jossa esine jää pois omistajan tai haltijan käytöstä ulkopuolisesta johtuvasta

²⁵ HE 167/2003 s.54

²⁶ Mielityinen 2008 s.493

²⁷ Mielityinen 2008 s.529

²⁸ Mielityinen 2008 s.529

²⁹ HE 167/2003, Mielityinen 2008 s.539

syystä.³⁰ Esinevahingon ja henkilövahingon ero on ilmeisin tilanteissa, joissa samassa esinevahingossa on useita konkreettisia vahingonkärsijöitä. Esineellä voi olla useita omistajia tai siihen on voitu kohdistaa eriasteisia käyttö tai panttioikeuksia.³¹ Esinevahinkoa korvattaessa tulee punnita onko esine vaurioitunut korvauskelvottomaksi vai onko se mahdollista vielä korjata. Esinevahinkona korvataan esineen korjaamisesta aiheutuneet kulut ja maksut tai tilalle hankitaan uusi esine, tosin hankittaessa uusi esine tulee rikastumiskiellon vuoksi³² vahingonkärsijän maksettavaksi se osuus, joka ylittää rikkoutuneen esineen arvon. Korvattavaksi voi tulla myös käyttöarvo tilanteessa, jossa itse esine on markkinataloudellisesti arvoton, mutta omistajalleen sillä on vielä käyttöarvoa. Käyttöarvokorvaus on suuruudeltaan hillitty ja kohtuullinen.³³ Esinevahingon yhteydessä voi tulla korvattavaksi myös siitä aiheutuva ansiomenetyks tai muu kulu.

2.2.3 Varallisuusvahingot

Varallisuusvahingon liittyessä suoraan henkilö- tai esinevahinkoon korvataan se joko henkilö- tai esinevahinkona. Varallisuusvahinko, jolla ei ole kytköksiä muihin vahinkolajeihin, on niin sanottu puhdas varallisuusvahinko. Varallisuusvahinkoja ei tarkemmin määritellä lainsäädännössä, joten se on vaikeasti hahmotettavissa oleva kokonaisuus. Vahingonkorvauslain 5:1 §:n mainitseman rikollisella teolla aiheutetun vahingon lisäksi myös ”erittäin painavasta syystä” voi varallisuusvahinkona tulla korvattavaksi myös puhdasta varallisuusvahinkoa. Erittäin painavia syitä ei ole kattavasti määritelty lainsäädännössä eikä oikeuskäytännössä.³⁴ Rajanvedosta on kuitenkin Korkeimman oikeuden päätöksiä³⁵. Usein erittäin painavana syynä on pidetty sitä, että

³⁰ Virtanen 2011, Vahingonkorvaus – lait ja käytännöt. s. 456

³¹ Virtanen 2011, s. 457

³² Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728 7.1 §:n 4 kohta, perusteettoman edun palautus.

³³ Virtanen 2011, s. 459

³⁴ Virtanen 2011, s. 475

³⁵ KKO 1985 II 118 ja KKO 2005:105

vahinko on aiheutettu hyvän tavan vastaisella teolla³⁶, vaikkakaan hyvän tavan vastaisuus ei ole automaattisesti johtanut puhtaana varallisuusvahingon korvausvastuuseen³⁷.

2.3 Vahingonkorvausvastuun syntyminen

Kuten edellä todetaan vahingonkorvausvastuun syntyminen edellyttää tiettyjä laatuvaatimuksia sekä toiminnalta, syy-yhteydeltä, että itse vahingolta, vahingonkorvausvastuu syntyy kuitenkin automaattisesti, jos vahinko on aiheutettu rikoksella. Korvausperusteen kytkemistä teon rangaistavuuteen voidaan perustella sillä, että rikostunnusmerkistöt edustavat lainsäätäjän kannanottoa siitä, millainen henkilöön kohdistuva oikeudenvastainen menettely on katsottu aiheelliseksi sanktoida rikosoikeudellisesti.³⁸ Vahingonkorvauslain suojaa nauttivat intressit ovat yleisesti tunnustettu perusoikeuksiksi ja niiden merkitys ihmisten hyväksitysten muodostamis- ja toteuttamisedellytyksinä on sängen ilmeinen.³⁹ Hallituksen esitys HE 167/2003 on varautunut myös tilanteisiin, joissa tekninen kehitys on johtanut tilanteisiin, joissa lainsäädäntö on jäänyt jälkeen:

”Teon rangaistavuutta koskeva korvausvelvollisuuden edellytys voi kuitenkin toisinaan olla ongelmallinen. Tekninen kehitys saattaa mahdollistaa uudenlaisia henkilöön kohdistuvia loukkauksia, joita ei heti säädetä rangaistaviksi, vaikka ne tosiasialliselta merkitykseltään vastaavat aikaisemmin rangaistaviksi säädettyjä menettelytapoja. Vastaavasti yhteiskunnallinen kehitys tai yleinen arvomaailman muutos saattaa aiheuttaa tilanteita, joissa rangaistussäännösten ei voida katsoa olevan ajan tasalla jonkin henkilöön kohdistuvan loukkauksen moitittavuuden suhteen. Tällaisissa

³⁶Routamo–Ståhlberg–Karhu, Suomen vahingonkorvausoikeus, 2006, viides, uudistettu painos. s. 307–308

³⁷KKO 1983 II 187

³⁸ Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vahingonkorvauslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 167/2003. s 16

³⁹Mielityinen 2006 s.189

tilanteissa loukatun henkilön oikeutta korvaukseen loukkauksesta aiheutuneesta kärsimyksestä tulisi voida harkita ilman rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen aiheuttamia rajoituksia.”⁴⁰

Tuomioistuin on lausunut (1974/908) ”Vahingonkorvausvastuun synnyttää teko in abstracto; korvausvastuu syntyy, vaikkei teosta rangaistusta tuomittaisikaan.” Tuomioistuimen ei siis tarvitse tuomita rangaistuksi säädetyistä teosta rangaistukseen, jotta vahingonkärsijä olisi oikeutettu vahingonkorvauksiin.

2.3.1 Syy-yhteys

Eräs pääongelma vahingonkorvausoikeudessa on kysymys syy-yhteydestä, joka on edellytyksenä vahingonkorvausvelvollisuuden syntymiselle. Vahingonkorvausoikeudessa tulee pystyä näyttämään vastuun perusteena oleva teko, toiminta tai laiminlyönti, kuten varomattomuus liikenteessä, vahingon syyksi. Lisäksi syy- seuraussuhteen, eli kausaalisuussuhteen, tulee olla riittävä, jotta vastuu syntyisi.⁴¹ Syy-yhteys harkinta on usein muotoiltu kysymykseksi; olisiko vahinko aiheutunut ilman vahingon syyksi epäiltyä tapahtumakulkua. Kyseessä on niin sanottu oppi välttämättömästä syystä eli *conditio sine qua non*. *Conditio sine qua non* -oppi toimii yksinkertaisissa tapahtumakuluissa varsin hyvin mutta monimutkaisemmissa tilanteissa on tarvittu pidemmälle vietyjä kausaliteettiopeja.⁴² Ongelmalliseksi tilanne muodostuu kun vahinkotapahtuma vain nopeuttaa jo valmiiksi käynnissä ollutta tapahtumaketjua. KKO on ratkaisussaan 1996:59 huomionnut perustusten huonouden määrätessään korvaukset naapurikiinteistöllä tehtyjen räjäytystöiden aiheuttamasta vahingosta ja määrännyt korvattavaksi vain 1/3 kokonaisvahingosta. Vahingonkorvausta harkittaessa tulee myös punnita, onko vastuun syntyminen oikeustajumme kannalta hyväksyttävää.⁴³ Oikeustaju on juridiikan tärkein työkalu, johon juridiikan ammattilaisten pitäisi pysytä luottamaan edes jossain määrin.

⁴⁰ HE 167/2003 s.16–17

⁴¹ Suomen vahingonkorvausoikeus 2006

⁴² Hemmo 2007; velvoiteoikeuden perusteet s. 85–87

⁴³ Routamo – Ståhlberg 2000, Suomen vahingonkorvausoikeus s. 243

Pelkkä syy-yhteys ei aina riitä vahingonkorvausvastuun syntymiseen, vaan vahingon tulee olla myös ennakoitavissa. Vahingonkärsijällä voi olla esimerkiksi ulkopuoliselle tuntematon suunnitelma vahingon kohteeksi joutuneeseen esineeseen, jolloin vahingonkorvausvastuu ei käsitä sellaisia vahinkoja, jotka ovat vahingon aiheuttajan kannalta ennalta arvaamattomia.⁴⁴ Jos vahinkoriski ei ole ollut kohtuudella ennakoitavissa ei tekoa yleensä voida pitää tuottamusvaatimuksen edellyttämällä tavalla moitittavana.⁴⁵

2.3.2 Myötävaikutus ja vaaraan antautuminen

Myötävaikutus. Vahingonkorvausvelvollisuuden syntymiseen vaikuttaa myös vahingonkärsijän oma myötävaikutus vahingon syntymiseen. Jos vahingonkärsijä on myötävaikuttanut vahinkoon tai jos muu vahingon aiheuttaneeseen päätekoon kuulumaton seikka on vaikuttanut vahingon syntymiseen, voidaan vahingonkorvausta kohtuuden mukaan sovitella⁴⁶. Tavallisimmin myötävaikutuksessa on kyse vahinkoa rajoittavien toimenpiteiden laiminlyönnistä, eli vahingonkärsijän omasta moitittavasta toiminnasta vahinkoon johtaneessa tapahtumaketjussa tai sen jälkeen.⁴⁷ Vahingonkärsijän oma tuottamus on myötävaikutusta tyypillisimmillään, jolloin hän on omalla huolimattomuudellaan osasyylinen vahingon aiheutumiseen.⁴⁸ Laiminlyönti voi olla tapahtunut joko ennen tai jälkeen vahingon, kuten hiekoittamatta jättäminen tai viivästynyt palokunnan kutsuminen.

Vaaraan antautuminen. Vahingonkärsijän suostumus tai muu mahdollinen myötävaikutus saattaa antaa aiheen vastuun lievennykseen ja joissain tilanteissa voi poistaa vastuun

⁴⁴ Hemmo 2007; velvoiteoikeuden perusteet s. 87

⁴⁵ Hemmo 1994, Vahingonkorvauksen määräytyminen sopimussuhteessa

⁴⁶ Vahingonkorvauslaki 6:1 §

⁴⁷ Virtanen 2011; Vahingonkorvaus – laki ja käytännöt

⁴⁸ KKO:2003:70 ratkaisussaan korkein oikeus katsoi, että kokeneen laitteenkäyttäjän olisi kuulunut tarkistaa laite ennen käyttöä. KKO katsoi vahingonkärsijän myötävaikuttaneen vahingon syntyyn omalla huolimattomuudellaan ja määräsi myötävaikutusosuudeksi 40 %. Myötävaikutusosuus tulee arvioida jokaisen tapahtuman kohdalla erikseen.

kokonaan⁴⁹, esimerkiksi kamppailulajien harrastaminen ilman kyseistä lievennystä korvausvelvollisuuden syntymisestä olisi mahdotonta. Harrastettaessa tulee ottaa huomioon toimintaan liittyvät riskit, jolloin tavanomaisesti kyseisen toiminnan riskeihin kuuluvat seikat eivät tule korvattaviksi mutta poikkeukselliset riskit tulevat. Esimerkkinä poikkeuksellisista riskeistä voidaan käyttää kamppailulajeja. Kamppailulajeja harrastaessa suostutaan rikoslain pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttävän toiminnan kohteeksi, jolloin suostumuksen rajat hyvin tarkkarajaiset eikä painijaa tai nyrkkeilijää saa pahoinpidellä rautaputkella tai muutoin lajisääntöjen kieltämällä tavalla.⁵⁰

2.3.3 Ankarasta vastuu

Vahingonkorvausvastuu voi syntyä myös tuottamuksesta riippumatta, jolloin kyseessä on niin sanottu ankara vastuu. Tällöin vastuun syntymiseen ei vaadita tuottamusta eikä oleteta, että vahinko johtuu yleisen huolellisuusvelvoitteen rikkomisesta.⁵¹ Vahingonaiheuttaja ei vapaudu korvausvastuusta, vaikka hän kykenisikin osoittamaan menetelleensä mahdollisimman huolellisesti. Myös lainsäätäjän on katsottu tarpeelliseksi säätää ankarasta vastuusta normitasoisesti, erityisesti tilanteissa, joissa toimintaa on pidetty vaarallisena,⁵² kuten ydinvoimalatoimintaan säädetty ydinvastuulaki⁵³. Eräs ankarasta vastuun osa-alue on isännän vastuu, jossa varsinainen korvaaja on työnantaja ja vahingon aiheuttaja työntekijä. Isännän vastuun syntymiseen ei tarvita tuottamusta itse vahingon korvaajalta eli työntekijältä, vaan riittää, että tuottamus on työntekijän syynä.

2.4 Vahingonkorvauksen määrä

Vahingonkorvauksen määrän laskeminen on kautta aikain koettu ongelmalliseksi ja sitä se

⁴⁹ Lappi-Seppälä, Tapio; Rikosten seuraamukset, 2000

⁵⁰ Virtanen 2011; Vahingonkorvaus – lait ja käytännöt.

⁵¹ Suomen vahingonkorvausoikeus 2006

⁵² Virtanen 2011; Vahingonkorvaus – lait ja käytännöt.

⁵³ Ydinvastuulaki 8.6.1972/484 6§:n mukaan ydinlaitoksen haltija on velvollinen korvaamaan hänen ydinlaitoksessaan sattuneesta ydintapahtumasta aiheutuneet vahingot.

eittämättä onkin. Vain taloudellinen vahinko on korvattava, on yksi vahingonkorvusoikeuden peruseriaateista, tosin taloudellinen vahinko on varsin moniselitteinen käsite.⁵⁴ Taloudellinen ja ei-taloudellinen vahinko tunnetaan suomalaisessa keskustelussa nykyään semanttisen siirtymän johdosta, paremmin aineellisena ja aineettomana vahinkona.⁵⁵ Ongelmaa ei helpota, että vahinko näyttäytyy tätä nykyä kielenkäytössä pääasiassa puhtaan varallisuusvahingon merkityksessä. Vahingonkorvauslain 5:1 §:ssä puhutaan vahingosta, joka ei ole yhteydessä esine- ja henkilövahinkoon, tästä vahinkolajista käytetään tavanomaisesti nimitystä puhdas varallisuusvahinko.⁵⁶ Taloudellinen vahinko on sen alkuperäisestä käytöstä poiketen muuntunut termiksi, jolla viitataan, myös lainsäädännössä, puhtaaseen varallisuusvahinkoon.⁵⁷ Taloudellisissa vahingoissa korvauksen määrä on arvioitavissa objektiivisia mittapuita käyttäen kun taas ei-taloudellisen vahingon osalta ei ole olemassa objektiivisia mittapuita, joiden avulla vahingon määrä voitaisiin luotettavasti ja neutraalisti laskea.⁵⁸ Differenssioppi on Friedrich Mommsenin kehittämä yleinen teoria, jolla pyritään määrittämään vahingon taloudellinen arvo siten, että arvon määrä kuvastuu hypoteettisen ja todellisen varallisuuden arvojen erotuksesta.⁵⁹ Mommsenin differenssioppi pyrkii määrittämään tilanteet, missä vahingonkärsijä olisi ollut ilman vahinkoa ja missä vahingonkärsijän on vahinkotapahtuman jälkeen. Tällöin oletettu tapahtumakulku ilman vahinkoa määrittää hypoteettisen varallisuuden ja todellinen tapahtumakulku todellisen varallisuuden. Varallisuus voi olla muutakin kuin raha-omaisuutta, joten näiden kahden tapahtumaketjun väliselle eroavaisuudelle määritellään rahallinen arvo, jonka

⁵⁴ Mika Viljanen, Vahingonkorvauksen määrä 2008 s.24

⁵⁵ Viljanen 2008 s.24

⁵⁶ HE 167/2003 s.29

⁵⁷ Esimerkiksi Merimieseläkelaki 195§, maatalousyrittäjälaki 130§ ja rahoitus- ja vakuutusryhmien valvonnasta annettu laki 13§

⁵⁸ Viljanen 2008 s. 25–26

⁵⁹ Viljanen 2008 s. 104–105

vahingonkärsijä on oikeutettu saamaan vahingonaiheuttajalta korvauksena. Liikennevahinkolautakunta on lausunut psyykkisen vahingon korvattavuudesta seuraavaa: ”Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti lääketieteellisesti todettu psyykkisen terveydentilan häiriö, joka on vaatinut terveydenhuollon toimenpiteitä, oikeuttaa tilapäisen haitan korvaukseen riippumatta siitä liittyykö henkilövahinkoon myös fyysisiä vammoja. Psyykkisen terveydentilan häiriön perusteella suoritettava korvaus on määriteltävä samoja perusteita soveltaen kuin fyysisten vammojen perusteella suoritettava korvaus määritellään. Psyykkisen häiriön perusteella suoritettavaa tilapäisen haitan korvausta määriteltäessä on otettava huomioon mitä fyysisten vammojen perusteella määriteltävästä korvauksesta on sanottu.” Liikennevahinkolautakunnan taulukon korvaussummat vaihtelevat lievää vähäisemmän psyykkisen häiriön 100 eurosta vaikean psyykkisen häiriön 8700 euroon. Liikennevahinkolautakunnan taulukoita fyysisen ja psyykkisen vahingon korvaamiseksi on noudatettu suoraan myös Korkeimman oikeiden käytännössä,⁶⁰ kuten KKO:1994:62. Henkilövahinkoasiain neuvottelukunta antaa myös omat suosituksensa vahinkojen korvaamisesta ja korvausten määrästä. Viimeisin Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suositus on annettu 2011 ja on käytössä edelleen.⁶¹ Henkilövahinkoasiain neuvottelukunta lähestyy korvaussuosituksissaan vahinkoa rikoslain pohjalta, jolloin korvausvelvollisuus on sidottu rikoksen toteen näyttämiseen, vaikkei sen tuomitsemiseen.

2.4.1 Vahingonkorvauksen sovittelu

Vahingonkorvauksen sovittelu ei tule kyseeseen, vaikka korvaus olisi kuinka epämiellyttävä maksaa ja vuosittainen etelänloma perheen kesken jäisi sen takia tekemättä. Vahingonkorvausta on kuitenkin mahdollista sovittella, jos se näyttäisi muodostuvan kohtuuttomaksi tai muutoin tarpeelliseksi vahingon laatu, ennakoitavuus, tuottamus ja muut seikat huomioon ottaen. Alaikäisten kohdalla vastuun sovittelua on aina harkittava,

⁶⁰ Liikennevahinkolautakunnan antama ohjeistus tilapäisen haitan korvaamiseksi, www.liikennevahinkolautakunta.fi

⁶¹ Oikeusministeriön Henkilövahinkoasiain neuvottelukunta, www.om.fi

muutoin sovittelu on poikkeuskeino ja tulee käytettäväksi vain erityistapauksissa.⁶² Lainsäätäjä on katsonut tarpeelliseksi mahdollistaa sovittelun normitasoisesti, ja vahingonkorvauslaki mahdollistaakin sovittelun. Vahingonkorvauslain 2:1.2 § on vahingonkorvauslain mukaisen sovittelun yleissäännös, jonka mukaan:

”Vahingonkorvausta voidaan sovittella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusolot ja muut olosuhteet. Jos vahinko on aiheutettu tahallisesti, on kuitenkin täysi korvaus tuomittava, jollei erityisistä syistä harkita kohtuulliseksi alentaa korvausta.”

Kyseessä ei siis ole aikaisemmin mainittu (ks. kohta 3.3.2 Myötävaikutus ja vaaraan antautuminen) vahingon kärsijän myötävaikutus korvauksen alentamisperusteena, vaan kyse on vahingonkorvauksen sovittelusta kohtuuperusteella, jolloin sovittelu perustuu ennen kaikkea taloudellisen punninnan näkökohtiin.⁶³ Hallituksen esitys edellyttää, ettei korvausvastuu saa romahduttaa korvausvelvollisen taloudellista asemaa⁶⁴. Vaikka tahallisuutta ja voiton tavoittelua voidaan pitää moitittavana, eivät ne kuitenkaan poista vahingonkorvauksen sovittelumahdollisuutta, eikä toisaalta taloudellisen hyötymistarkoituksen puuttuminen definitiivisesti tarkoita sovitteltua korvausta.⁶⁵ Korvausvelvollisen ja vahingonkärsijän keskinäiset varallisuuserot myöskään tarkoita, että korvaus tulisi sovitteltavaksi, vaan korvauksen tulee olla myös kohtuuton korvausvelvollisen varallisuusolot huomioon ottaen.⁶⁶ Sovittelua voidaan käyttää myös tilanteissa, joissa edellä mainittu myötävaikutus (ks. kohta 3.3.2 myötävaikutus ja vaaraan antautuminen) ei vielä ole täyttynyt mutta tilanne kokonaisuudessa arvioiden on ollut

⁶² Virtanen 2011; Vahingonkorvaus – laki ja käytännöt

⁶³ Routamo ym. 2006 Suomen vahingonkorvausoikeus

⁶⁴ HE 187/1973

⁶⁵ Routamo ym. 2006 Suomen vahingonkorvausoikeus; Sovittelusta ks. esim. tahallisesta teosta huolimatta sovitteltu KKO 1999/41, Taloudellisesta hyötymisestä huolimatta sovitteltu KKO 1998/149

⁶⁶ Virtanen 2011; Vahingonkorvaus – laki ja käytännöt

sellainen, ettei täyttä korvausvastuuta voida pitää perusteltuna.⁶⁷ Alaikäisten korvausvelvollisten tapauksissa Korkein oikeus on käyttänyt harkintaa hyvinkin laajasti ja sovitellut korvausta antamatta iälle liian suurta painoarvoa, lisäksi korvausta on soviteltu myös täyttä ymmärrystä vailla olevan korvausvelvollisen kohdalla.⁶⁸ Kokonaisharkinta on monesti hyvin onnistunut ja korvausmäärät yleisen oikeustajun mukaisia.

⁶⁷ KKO 2003:67

⁶⁸ KKO 1978 II 149; KKO 1981 II 67; 1983 II 26; KKO 1984 II 93; KKO 1980 II 67; KKO 1991:42

3. Sosiaalinen media

3.1 Yleistä

Sosiaalinen media kappaleessa pyrin määrittämään, mitä sosiaalinen media on ja miten se ilmenee nyky-yhteiskunnassa. Ennen kuin kykenemme tunnistamaan sosiaalisen median käsitteen, tulee selvittää, mitä media on. Media on kommunikoinnin väline, kuten sanomalehdet ja radio, mikä tekee mediasta yhteiskunnan ja yksilön välistä vuoropuhelua. Sosiaalinen media on siis sosiaalisen kommunikoinnin väline. Se on sekä yhteiskunnan ja yksilöiden välistä vuoropuhelua, että yksilöiden välistä vuoropuhelua. Sosiaalista mediaa ei täten voida pitää tavallisena medianä, se ei ole sanomalehtiä ja uutislähetystyksiä, vaan pikemminkin yksilöiden välistä keskustelua. Terminä sosiaalinen media sisältää ne keinot joiden avulla ihmiset voivat jakaa sisältöä, henkilökohtaisia mielipiteitä, kuvia, ääntä, videoita, vaihtaa perspektiiviä maailman ongelmiin ja yleisesti keskustella nykymedian kehityksestä.⁶⁹ Joseph Tronleyn pohdinnan mukaan sosiaalinen media kiteytyy seuraavaan:

"Social media are online communications in which individuals shift fluidly and flexibly between the role of audience and author. To do this, they use social software that enables anyone without knowledge of coding, to post, comment on, share or mash up content and to form communities around shared interests."⁷⁰

Molemmat näistä määritelmistä pyrkii tuomaan esiin ajatuksen siitä että sosiaalisessa mediassa käyttäjä luo sisällön sivustolle. Sivuston ylläpitäjä vain tarjoaa alustan käyttäjälle luoda sisältöä, jolloin sivuston tai alustan käyttäjä tuottaa sisällön sivuston ylläpitäjälle. Sivuston käyttäjäehdot ovat yleensä muotoiltu niin, että tosiasiasa ylläpitäjä saa immateriaalioikeudet sivustolle tuotettuun sisältöön riippumatta siitä onko kyseessä kuva,

⁶⁹Andreas M. Kaplan, Michael Haenlein: Users of the world, unite! The challenges and opportunities of the social media.

⁷⁰ www.propr.ca; Joseph Tronley is CEO of Thornley Fallis and 76design which provides strategic communications and public relations advice and counsel to senior executives in large public and private sector organizations.

video vai tekstisisältö.⁷¹ Immateriaalioikeuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä lähes kaikkia oikeuksia, mitä tuotettuun sisältöön voidaan liittää. Yksi internetiä alusta asti ja edelleen vaivaava merkittävä ongelma on lausuttu jo 90-luvun puolenvälin jälkeen;

”Since cyberspace doesn’t respect national borders it ignores national laws. Questions such as where the contract is signed, what law applies, and whether it will be enforced in another jurisdiction don’t yield easy answers.”⁷²

Tähän on tosin puututtu jo useaan otteeseen lainsäätäjän toimesta, mutta ongelma lienee aktuaalinen vieläkin internetin käyttäjien keskuudessa. Lainsäätäjät ovat tehneet kansainvälistä yhteistyötä ja pyrkineet tiivistämään lainsäädäntöä ja selkeyttämään lainvalintasääntöksiä, jotta voitaisiin tyhjentävästi osoittaa tapaukseen sovellettava normisto. Lainvalintasääntöjen monimutkaisuus voi kuitenkin edelleen aiheuttaa ongelmia päätettäessä minkä maan laki kuhunkin tapaukseen soveltuu.

Hieman erilaisen lähestymistavan mukaan sosiaalinen media on muutos siinä, miten ihmiset löytävät ja jakavat sisältöä, uutisia ja tietoa. Tämä teknologian ja sosiologian yhdistyminen on muuttanut yksinpuhelun keskusteluksi. Sosiaaliseen mediaan sisältyy pelien, Facebookin ja Twitterin lisäksi myös monia muita palveluita, kuten Flickr kuvanjakopalveluna ja Blogtv suorana stream lähetyksenä.⁷³

Jokaisella eri palvelualustalla on omat lain harmaat vyöhykkeensä palvelunsa ympärillä. Palveluntarjoajat etsivät lain ja sallittavuuden rajoja omaa etuaan tavoitellen,

⁷¹ www.facebook.com sivustonkäyttäjähdoissa 2.kappaleen 1 ja 2 artikla kuuluu: 1. For content that is covered by intellectual property rights, like photos and videos ("IP content"), you specifically give us the following permission, subject to your privacy and application settings: you grant us a non-exclusive, transferable, sub-licensable, royalty-free, worldwide license to use any IP content that you post on or in connection with Facebook ("IP License"). This IP License ends when you delete your IP content or your account unless your content has been shared with others, and they have not deleted it. / 2. When you delete IP content, it is deleted in a manner similar to emptying the recycle bin on a computer. However, you understand that removed content may persist in backup copies for a reasonable period of time (but will not be available to others).

⁷² Davis Johnston, Sunny Handa, Charles Morgan ; Cyber Law 1997 s.194

⁷³ <http://www.webpronews.com/the-definition-of-social-media-2007-06>, haettu 20.3.2012

kuten missä menee todellinen yksityisyydensuojan raja eli kuinka paljon palveluntarjoaja voi kerätä tietoa ihmisen toimista ilman, että ihmiset tai oikeusoppineet puuttuvat siihen. Esimerkkinä paljon kohua saanut Googlen 2/2012 ilmoittama muutos tietosuojakäytännössään. Ilmoituksen jälkeen Google on kerännyt palvelujen käytön kautta haltuun saamansa tiedot.⁷⁴ Google on myös ilmoittanut käyttävänsä kerättyä tietoa parantaakseen toimintaansa. Ranskan CNIL⁷⁵ on ilmoittanut kirjeessään Googlelle sen uuden tietosuojakäytännön saattavan rikkoa EU sääntelyä ja lähettänyt tarkan kyselyn selventämään tilannetta.⁷⁶

Huomattavan suuret käyttäjämäärät johtavat ennalta arvaamattomaan näkyvyyteen, mikä on oleellista pohdittaessa vahingonkorvausoikeudellisia kysymyksiä, kuten kärsimystä ja kunnian loukkausta. Loukattaessa henkilön kunniaa sosiaalisessa mediassa loukkauksen voi nähdä tuhannet ihmiset samalla sekunnilla kun loukkaus tapahtuu, kun verrattaessa suusanallisesti loukattaessa yleisöä on joitain henkilöitä ja korkeintaan satoja henkilöitä.

3.2 Ajankohtainen ilmiö

Vuonna 2009 amerikkalaisista aikuisista seitsemän kymmenestä ja nuorista yhdeksän kymmenestä käytti internetiä ja amerikkalaisista nuorista 65 prosenttia käytti sosiaalista

⁷⁴ <http://www.google.com/policies/privacy/> , Haettu 20.3.2012 Googlen käyttäjäehtojen mukaan se kerää palvelujen käytöstä saaminaan tietoina muun muassa lokitietoina puhelulokitietoja, kuten puhelinnumerosi, soittajan numeron, soitonsiirtonumerot, puhelujen kellonajat ja päivämäärät, puhelujen kestot, tekstiviestien reititystiedot ja puhelujen tyypit, internetprotokollan osoitteen (IP-osoitteen) ja evästeitä, joiden avulla voimme tunnistaa selaimesi tai Google-tilisi. Tämän lisäksi Google kerää sijaintitietoja sekä anonyymejä tunnistetietoja.

⁷⁵ Commission nationale de l'informatique et des libertés, ”Ranskan tietosuojavaltuutettu”, on komissio, jonka tehtävän on varmistaa että informaatio teknologia pysyy ihmisen palveluksessa eikä vaaranna ihmisen identiteettiä tai riko ihmisoikeuksia, yksityisyyttä tai vapautta.

⁷⁶ <http://www.cnil.fr/english/news-and-events/news/article/googles-new-privacy-policy-cnild-sends-a-detailed-questionnaire-to-google/> , 19. Maaliskuuta 2012; Haettu 20.3.2012

mediaa.⁷⁷ 86.5 prosenttia suomalaisista on sosiaalisen median ulottuvilla, näistä 81.2 prosenttia käyttää Facebook sivustoa. Euroopassa sosiaalisen median, Facebookin, Twitterin ja LinkedIn, käyttäjäkunnasta, joka neljäs on iältään 15 - 24 -vuotiaita, joka neljäs on 25 - 34 -vuotiaita, 21 prosenttia on 35 - 44 -vuotiaita, 16 prosenttia 45 - 54 -vuotiaita ja 13 prosenttia on yli 55 -vuotiaita,⁷⁸ joten kyseessä ei ole vain nuorten ja nuorten aikuisten ilmiö. Kyseessä on globaali ilmiö, joka on tullut jäädäkseen, ja joka horjuttaa niin nykyistä valtarakennetta⁷⁹ kuin toimittajien ja mediamogulien kontrolloimaa uutistulvaa. Nykyisen kehityksen aikana ihmiset viettävät vähemmän aikaa todellisten ihmisten kanssa ja enemmän aikaa verkkokaverien kanssa.

2011 Facebook ylitti 800 miljoonan aktiivisen käyttäjän rajan⁸⁰ ja vuonna 2012 miljardin aktiivisen käyttäjän rajan.⁸¹ Yli miljardi käyttäjää tarkoittaa, että joka seitsemäs maapallon asukas on Facebookin aktiivinen käyttäjä. Vertailukohtana koko Pohjois-Amerikan mantereella on asukkaita (2008) noin 530 miljoonaa ja vastaavasti Euroopan unionissa asukkaita on (2011) noin 500 miljoonaa ja koko Euroopan mantereella noin 840 miljoonaa. 2011 Zuckerberg⁸² ilmoitti, että yhtenä päivänä Facebookiin kirjautui yli 500 miljoonaa käyttäjää. Samaan aikaan joka minuutti Youtube videopalveluun ladataan yli 48 tuntia katsottavaa sisältöä eli yhdessä päivässä sisältöä ladataan lähes 8 vuoden edestä.

⁷⁷ Amanda Lenhartin tekemä tutkimus New York Department of Health & Mental Hygiene April 10, 2009. www.isites.harvard.edu; <http://alturl.com/ipepv>

⁷⁸ ComScore Data Metrix on internetin tilastopalvelu. joka tutkii internetin käyttöä maailmanlaajuisesti, esimerkiksi kuinka paljon tietyllä sivustolla on käyttäjiä tai mistä maasta tietyn sivuston käyttäjän ovat <http://www.comscore.com>

⁷⁹ www.wired.com sivuston mukaan internetin ja sosiaalisen median vaikutus Tunisian presidentin Zine El Abidine Ben Alin maasta pakenemiseen ja hallituksen kaatumiseen oli merkittävä. Wired on amerikkalainen tietokonekulttuuria käsittelevä lehti.

⁸⁰ "Facebook F8: Redesigning and hitting 800 million users". LA Times. September 22, 2011. Haettu September 24, 2011.

⁸¹ www.cnn.com : <http://money.cnn.com/2012/10/04/technology/facebook-billion-users/index.html>

⁸² Mark Zuckerberg (s.14.toukokuuta 1984) Yhteisöpalvelu Facebookin perustaja ja nykyinen toimitusjohtaja.

Yotubessa käy kuukaudessa saman verran erillisiä käyttäjiä kuin Facebook sivustolla on rekisteröityneitä käyttäjiä kokonaisuudessaan. Vuonna 2010 Youtube ylitti 700 miljardin katsotun videon rajan.⁸³ Laskennallisesti jokainen maapallon asukas olisi siis käynyt katsomassa Youtube sivustolta yli 100 videotallennetta.

Flickr on helmikuussa 2004 perustettu, osin ilmainen, kuvien ja videoidenjakopalvelu, jossa voi jakaa omia kuvia ja videoita. Flickrn ideana on helpottaa kuvien jakamista, tallentamista ja näyttämistä. Flickr ymmärtää kuvan sen muodosta riippumatta, jolloin käyttäjän ei tarvitse ymmärtää kuvaformaateista tai lähteistä.⁸⁴ Flickr sivustolla on tammikuussa 2011 ollut 51 miljoonaa rekisteröitynyttä tiliä ja maailmanlaajuisesti vierailijoita on jopa 80 miljoonaa. Flickriin ei tarvitse rekisteröityä päästäkseen katselemaan kuvia, joten kaikilla kävijöillä ei tarvitse olla omaa tiliä. Flickriin ladataan noin 4,5 miljoonaa kuvaa päivittäin.⁸⁵ Sosiaalisen median palveluille ominaiseen tapaan myös Flickr irtisanoutuu täysin vastuusta palvelunsa sisältöön, jolloin kuvien ja videoiden alkuperän varmistaminen ja kopiosuojan rikkoutumattomuus on kuvien palveluun lataajan vastuulla. Palvelu myös ilmoittaa, ettei sisällön valvominen ole palveluntarjoajan velvollisuus, ja näin ollen kuvien palveluun lataaja kantaa riskin mahdollisista tekijänoikeusrikkomuksista tai yksityisyydensuojan rikkomisesta.⁸⁶

⁸³ tilastot www.youtube.com sivustolta

⁸⁴ www.Flickr.com 2012, Haettu 20.3.2012

⁸⁵ <http://advertising.yahoo.com/article/flickr.html>, Haettu 20.3.2012

⁸⁶ www.Flickr.com käyttäjäehtojen mukaan

8.1. You are solely responsible for all information, data, text, software, music, sound, photographs, graphics, video, messages, tags and other materials that you submit to the Yahoo! Services ("User Content"). You agree not to do anything on, or submit any User Content to, the Yahoo! Services that:

8.2 Yahoo! has no obligation to monitor User Content. Yahoo! may reject, recategorise or delete any User Content that is available via the Yahoo! Services that violates the Terms or is otherwise objectionable. You must evaluate, and bear all risks associated with, the use of any User Content, including any reliance on the accuracy, completeness, or usefulness of any User Content.

Nykyään myös Redditi⁸⁷ ja Diggini⁸⁸ kaltaiset uutispalvelut, jotka nauttivat lähdearvoltaan kohtalaista parempaa arvostusta, luokitellaan sosiaalisiksi mediaksi niiden luodessa mahdollisuuden äänestää, mitkä uutiset ovat etusivulla ja muutenkin kommentoida uutisia laajemmin kuin perinteiset uutispalvelut. 4chan⁸⁹ ja kotimainen ylilauta⁹⁰ ovat ilmoitustaulutyyppeisiä alustoja, joihin kuka vain voi käydä sanomassa mitä tahansa tuntemattomana. Ne ovat ikään kuin internetin ilmoitustauluja. Paljon huomiota ja julkisuutta saanut Anonymous-ryhmä, joka on ottanut vastuun kymmenistä tietomurroista ja viranomaisten sivustojen kaatamisesta ulkomailla, mutta myös paljastanut lapsiporno-rinkejä ja rahanpesuoperaatioita⁹¹, on saanut alkunsa 4chan-palvelun löyhästi yhteen liittämistä jäsenistä.

3.3 Pelit ja sosiaalinen media

Pelit eivät enää nykyaikana ole vain lasten leikkiä ja poikasten puuhastelua, vaan kyseessä on miljardibisnes. Yksi maailman suurimmista pelitaloista Electronic Arts työllistää yli 8000 ihmistä ja sen pörssi-arvo on noin 350 miljoonaa dollaria⁹². Electronic Arts ilmoitti tuloikseen 3,7 miljardia dollaria verovuonna 2011⁹³. Suomessa Sulake on kehittänyt Habbo hotel-palvelun, joka toimii internetissä pohjana nuorten pelihahmo-muotoiselle sosiaaliselle kanssakäymiselle. Sulake työllistää noin 200 työntekijää ja Habbo hotel-palvelulla on yli 10 miljoonaa sisään kirjautumista kuukaudessa⁹⁴.

⁸⁷ www.reddit.com

⁸⁸ www.digg.com

⁸⁹ www.4chan.org

⁹⁰ <http://ylilauta.fi/>

⁹¹ <http://anonops.blogspot.com/p/newsroom.html>

⁹² www.ea.com

⁹³ [www.ea.com Form-10K Annual report](http://www.ea.com/Form-10K)

⁹⁴ www.sulake.com

Yksi Amerikan johtavista yksityisistä yliopistoista, Rochesterin yliopisto, on tehnyt tutkimuksen, jonka mukaan nopeatempoisia ammuskelupelejä pelaavat koehenkilöt pystyivät tekemään nopeampia, mutta silti yhtä laadukkaita päätöksiä, kuin vastaavia pelejä pelaamattomat koehenkilöt⁹⁵. Nykyään voidaankin katsoa, että pelit luovat alustan, jossa voi keskustella reaaliajassa, kehittää strategioita ja harrastaa yhdessä, kokea sekä voittamisen että häviämisen tunnetta yksin ja joukkueena, ja kehittää sosiaalisia taitojaan. Samalla pelit myös kehittävät ryhmäkäyttäytymistä ja opettavat ottamaan vastuuta teoistaan. Pelit ja sosiaalinen media voidaankin nähdä ennemmin tosi elämän jatkeena kuin leikkinä tosi elämän ulkopuolella⁹⁶. Pelissä luotu roolihahmo voi olla monen ujomman pelaajan kohdalla ainoa tapa ilmaista itseään ja itse peliympäristö ainoa paikka, jossa he nauttivat ikätoveriensa kunnioitusta. Virtuaalimaailma on rinnastettavissa myös faktisesti reaaliseseen maailmaan konkreettisen rahan välityksellä. Tietävästi kallein myyty virtuaalihahmo maksoi ostajalleen 7000 euroa⁹⁷. Entropian Universe on virtuaalimaailma, johon pelin kehittäjä ovat luoneet erilaisia aurinkokuntia planeettoineen ja asteroideineen, joita pelaajat voivat ostaa itselleen. Avaruusasema nimenomaisessa virtuaalimaailmassa maksoi huikeat 330 000 dollaria ja samaisessa pelissä asteroidi maksoi 100 000 dollaria.⁹⁸ Huomionarvoinen seikka on, että asteroidin ostanut teki voittoa jo kuukauden kuluttua asteroidin ostamisesta ja avaruusaseman ostajan aikomuksena on tehdä huomattavaa voittoa. Entropian Universe pelin kehittäjä arvioivat pelaajien vaihtavan päivittäin virtuaalirahaa us. dollareiksi tai us. dollareita virtuaalirahaksi 1.25 miljoonan dollarin edestä. Virtuaalihahmojen luonti ja on siis kehittynyt jo virtuaalisen kiinteistökaupan tasolle ja näyttäisi vielä siltä, että voittoa tuovan kiinteistökaupan tasolle. Tämän lisäksi virtuaalimaailmaa myyvän, kiinteistöjen huoltajana toimivan kiinteistönvälittäjäyrityksen liikevaihto on kasvanut yli miljoonaan dollariin. Lokakuussa 2009 Kuopion käräjäoikeus on

⁹⁵ www.rochester.edu

⁹⁶ Terry Flew, Sal Humphreys; Games: Technology, Industry, Culture (2005)

⁹⁷ www.brighthub.com on uutispalvelu.

⁹⁸ Virtuaalimaailma, jossa käytettävä raha on vaihdettavissa vaihtelevan valuuttakurssin mukaan oikeaksi rahaksi. www.entropianuniverse.com

vahvistanut sovinnon world of warcraft- pelitilin varastamisesta. Tapauksessa pelitilin anastaja oli myynyt pelitilin asianosaiselle ja päässyt vuosia myöhemmin käsiksi pelitiliin ja varastanut sen itselleen. Käräjäoikeus vahvisti sovinnon, jossa tekijä korvaa asianosaiselle 4000 euroa, mikä oli Vili Lehdonvirran⁹⁹ arvio pelitilin arvosta.

⁹⁹ Vili Lehdonvirta on FT (taloussosiologia), DI (informaatioverkostot). Tutkija, Tietotekniikan tutkimuslaitos HIIT(Helsinki Institute for Information Technology). Taloussosiologian dosentti, Turun yliopisto. Toiminut neuvonantajana ja kouluttajana lukuisille yrityksille ja organisaatioille Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Japanissa, mm. Rovio Mobile (Angry Birds), CCP Games (EVE Online), Sulake (Habbo) ja Maailmanpankki.

4. Suojattava oikeushyvä

4.1 Yleistä

Esityksen neljännessä kappaleessa pyrin tuomaan esiin, mikä on oikeushyvän sisin ja siten suojaamisen arvoista. Samalla pyrin nykykehitystä mukaillen tuomaan esiin myös näiden suojattavien oikeushyvien vastakappaleet tietoteknisellä aikakaudella, jolloin 2.0 otsikko on viittaus Web 2.0 ilmiöön ja tietoteknistyneeseen käsitteeseen. Perustuslain esitöissä on katsottu sen edellyttävän, että lainsäätäjät ylläpitää tehokasta säännöksen turvaamien oikeushyvien suojaa.¹⁰⁰ Suojattavalla oikeushyvällä tarkoitetaan lain luomaa suojapiiriä sen perusoikeuden ympärille, minkä lainsäätäjät on katsonut tarvitsevan laintasoista suojaamista. Ruotsissa on lausuttu suojattavasta oikeushyvästä seuraavaa:

”När det gäller ren förmögenhetsskada orsakad genom brott erkänns allmänt, att skadestånd i princip utgår endast för skada på ett sådant intresse som det ifrågavarande straffstadgandet avser att skydda. Sålunda lär inte en köpman som gör sig skyldig till varusmuggling och döms för detta brott fördenskull bli skadeståndsskyldig gentemot sina konkurrenter för den förlust som de gör genom att de insmugglade varorna kan säljas särskilt billigt. Straffet för varusmuggling har nämligen inte syfte att skydda konkurrenternas ekonomiska intressen.”¹⁰¹

Lainauksessa on lähinnä tuotu esiin se, mitä ei tarkoiteta suojatulla oikeushyvällä. Suomen perustuslain mukaan sekä kunnia, kotirauha että yksityinen viesti on turvattu.¹⁰² Nykyisen kehityksen mukanaan tuoman web 2.0 ilmiön myötä on havaittavissa ilmeisiä muutoksia suojattavien oikeushyvien piirissä ja suojauksen tarpeen kattavuudessa¹⁰³. Nostan

¹⁰⁰ HE 309/1993 vp, s. 53

¹⁰¹ Nytt Juridiskt Arkiv II 1972 s. 559.

¹⁰² PL 10§ 1 ja 2 mom.

”Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.”

¹⁰³ Web 2.0 on ilmaus kuvaamaan nykyisen tyyppisiä toiminta-alustoja joille käyttäjän luovat sisällön. Ks. edellä jakso 2.Sosiaalinen media.

seuraavissa kappaleissa esiin jatkon kannalta oleelliset suojattavat oikeushyvät ja tämän lisäksi pyrin tuomaan esiin sen miten kyseinen oikeushyvä on muuttunut perinteisestä oikeushyvän käsitteestä.

4.2 Kunnia

Kunnia on vanhastaan suojattu arvo ja se on Suomen perustuslain suojaama.¹⁰⁴ Rikoslaisa tuli voimaan muutos kunnianloukkauksen korvaamisesta 1.10.2000 (531/2000), muutosta koskeneessa hallituksen esityksessä todettiin seuraavaa ”Kunnianloukkauksen kohteena voisi ehdotetun 1 momentin mukaan olla vain luonnollinen henkilö. Tämä ilmenee jo sanoista ”toisesta” ja ”häneen”¹⁰⁵, joista ainakaan jälkimmäinen ei voi viitata oikeushenkilöön. Rajaus merkitsisi selvennystä nykyiseen oikeustilaan, sillä vielä 1950-luvulla korkein oikeus on katsonut, että oikeushenkilö voi olla kunnianloukkauksen kohteena”¹⁰⁶. Muita vastaavia ratkaisuja on tehty vuosisadan alussa. Vaikka oikeushenkilöiden kunniaa ei esityksessä suoraan suojatakaan, ne voisivat saada välillistä suojaa sitä kautta, että joissakin tapauksissa oikeushenkilöön kohdistetun loukkauksen voidaan katsoa loukkaavan myös sen hallinnossa työskenteleviä ihmisiä. Tämänkaltaiseen tulkintaan voitaisiin päätyä muun muassa silloin, kun joku luonnollinen henkilö esimerkiksi yhtiön toiminnasta vastuullisena yleisesti samastetaan osakeyhtiöön.¹⁰⁷ Kunnian käsitettä

¹⁰⁴ PL 10.1§

¹⁰⁵RL 24: 9 § (9.6.2000/531) Kunnianloukkaus

”Joka 1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka 2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista, on tuomittava kunnianloukkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.”

¹⁰⁶ KKO 1955 II 32, Ratkaisu on ilmeisistä syistä kritiikille altis ja jäänyt siksi prejudikaattiarvoltaan heikohkoksi.

¹⁰⁷ HE 184/1999

itsessään ei ole perusteltu lain esitöissä.¹⁰⁸ Kunnia on toisinaan jaettu objektiiviseen ja subjektiiviseen kunniaan, mikä mielestäni antaa hyvän mahdollisuuden arvioida kunniaa ja sen loukkausta. Kunnia objektiivisessä merkityksessä on määritelty jo 1970 luvulla olevaksi se arvonanto, mikä yksilölle kuuluu ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Objektiivinen kunnia määräytyy työn, ammattitaidon, yhteiskunnallisen toiminnan ja siveellisten ominaisuuksien perusteella. Subjektiivinen kunnia määräytyy kantajansa kunnianarvon mukaan. Tarkkaa rajaa näiden välille ei kuitenkaan voida vetää.¹⁰⁹ Kunnialla on myös läheinen yhteys yksityiselämän suojan ja perustuslain mukaiseen ihmisarvon loukkaamattomuuden kanssa.¹¹⁰ Käsitteemme kunniaa määrittää myös osin keitä me olemme ja on näin ollen kytköksissä identiteettiin. Kansantajuinen kunnia-määritelmä sisältää yleisen arvostuksen, maineen ja hyvän nimen. Tämän lisäksi kunnia on kuuluisuutta maineikkautta, kiitosta tai ylistystä tai jotain, mikä tuottaa arvonantoa. Kunnia ilmenee kanssaihmissen kunnioituksena.

4.2.1 Kunnia 2.0

Kunnia web 2.0 aikakaudella on monitahoisempi kuin vain perinteinen kunniakäsitys. Toki perinteinen kunnia, sellaisena kuin me sen olemme vanhastaan oppineet tuntemaan, on koko ajan taustalla ja merkittävämpänä tekijänä, kuin niin sanottu hankittu kunnia. Kuitenkin esimerkiksi sotaveteraaneilla on hankittua kunniaa, jota voi loukata. Kunnia käsitteenä on enemmän subjektiivinen kuin objektiivinen mutta kunnianloukkaus pitää kuitenkin pystyä arvioimaan objektiivisesti. Kunnian kentät ovat laajentuneet merkittävästi ja kunniaa voi tienata eri tavalla kuin rakentamalla talon omakätisesti tai puolustamalla maamme Neuvostoliiton hyökkäyksiltä. Voimme saada kunniaa myös siitä, mitä teemme tietokoneella tai pelikonsolilla. Kunnia voi saada esimerkiksi olemalla yrityksen ”tietokonevelho” tai auttamalla kirjanpitäjiä käyttämään uutta tietokoneohjelmaa, tällöin kunnioittajien joukko on hyvinkin pieni. Laajemmassa mittakaavassa voi olla maailman

¹⁰⁸ HE/309/1993 ja KM 1992:3

¹⁰⁹ Honkasalo, Brynolf 1970, s.123; Suomen rikosoikeus, Erityinen osa I, henkilön kohdistuvat rikokset.

¹¹⁰ Tiilikka, Päivi 2007 Sananvapaus ja yksilönsuoja s.143; PL 1:2§

paras tietokoneohjelmien kehittäjä, jolloin kunnioittajien joukko on jo huomattavan laaja, mutta vain tietyssä ihmisjoukossa. Samaten kuin voi olla maailman paras pelaaja jossain verkkopelissä, jolloin kunnioittajia on huomattavan paljon enemmän, mutta silti vain tietty ihmisjoukko. Kunnian käsitteen monitahoisuus ja muuntuminen tulisi kyetä havaitsemaan itse kunnia käsitettä määriteltäessä. Kunnian kehittyminen käsitteenä mahdollistaa myös uusia kunnianloukkaustapoja.

4.2.2 Kunnianloukkaus

Kunnianloukkaus on määritelty RL 24:9 §:ssä ja törkeä kunnianloukkaus RL 24:10§:ssä.¹¹¹ Rikoslain 24 luvun 9 § 1 momentin 2 kohdan mukaisella kunnianloukkauksesta käytetyllä sanonnalla "halventaa" on lain esitöiden mukaan tarkoitettu kuvata kaikkia mahdollisia tekotapoja, joilla loukataan toisen kunniaa.¹¹² Kunnianloukkauksen ei tarvitse olla joukkoviestintärikos vaan myös pienelle piirille tai vain asianosaiselle itselleen esitetyllä ilmaisulla voidaan loukata kunniaa.¹¹³ Vahingonkorvauslain mukaan rikoksen uhrilla on oikeus vahingonkorvaukseen kärsimyksestä, joka on aiheutunut kunnianloukkauksesta.¹¹⁴ Kunnianloukkaus on sinällään hyvinkin monimutkainen korvattava, sillä kunnianloukkaus koetaan subjektiivisesti mutta se tulee tuomita objektiivisesti, kuitenkin objektiivisessa harkinnassa tulee ottaa huomioon myös subjektiiviset näkökannat. Tietoverkko on

¹¹¹ RL 24:9§ tässä tapauksessa erityisesti 1.mom (9.6.2000/531): ”Joka

1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka 2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla halventaa toista, on tuomittava kunnianloukkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. [...]”

Kunnianloukkaus on törkeä 10.1§ mukaan, jos ”1) rikos tehdään joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla tieto tai vihjaus lukuisten ihmisten saataville taikka 2) aiheutetaan suurta tai pitkäaikaista kärsimystä taikka erityisen suurta tai tuntuva vahinkoa.[..]”

¹¹² HE 239/1997

¹¹³ Tiilikka, Päivi 2007; Sananvapaus ja yksilönsuoja; Lehtiartikkelin aiheuttaman kärsimyksen korvaaminen. s.145

¹¹⁴ Vahingonkorvauslain 5:6§ ja HE 167/2003 Ks. kärsimyksestä lähemmin 3.2.1.1

muuntanut kunnianloukkauksen toimintaympäristöä siten, että kun jotain ladataan internetiin, sitä on lähestulkoon mahdoton saada pois lopullisesti. Virheellinen tieto leviää nopeasti ja laajalle ja kunnianloukkaukset muodostuvat huomattavan vakaviksi varsin yllättävissä tilanteissa.¹¹⁵

4.3 Omaisuus

Omaisuutta on kautta aikain pidetty suojaamisen arvoisena, yksilölle tai yhteisöille kuuluvana omistus, vaihto- tai muuna esineenä tai rahana. Perustuslain 15.1 §:n mukaan: ”jokaisen omaisuus on turvattu”. Omaisuudella tarkoitetaan, hallituksen esityksen mukaan, varallisuusarvoisia etuja.¹¹⁶ Omaisuuslajit on perinteisesti jaoteltu irtaimeen omaisuuteen ja kiinteään omaisuuteen, jolloin omaisuuslajierottelu vaatii esineen määrittämisen. Esine on perinteisen esineoikeudellisen lähestymistavan mukaan määritelty yksilöidyksi aineelliseksi kohteeksi tai määräksi. Esineen ollessa selkeästi erottelematon kokonaisuus, kuten viljanjyvä tai riisinjyvä on kyseessä niin sanottu paljous esine. Esine voi siis olla mitä tahansa moottorisahasta tynnyrilliseen viiniä. Esineet, käsitteen sisällä, jaotellaan edelleen irtaimeen esineeseen ja kiinteään esineeseen. Kiinteän esineen määritelmä on muuntunut vuosien saatossa, mutta nykyinen katsanto määrittelee kiinteäksi esineeksi kiinteistöt ja muut rekisteriyksiköt. Perinteisin esimerkki kiinteästä esineestä on omalla tontilla seisova talo, mutta myös pelkkä tontti luetaan kiinteäksi esineeksi. Irtaimen esineeseen katsotaan kuuluvaksi kaikki muut paitsi kiinteät esineet,¹¹⁷ jolloin määritelmä sisältää sekä hengettömän, että elävän esineen.¹¹⁸

Esine-käsitteen ulkopuolelle jää niin sanotut aineettomat esineet, *res incorporales*. Aineettomat esineet eivät ole havaittavissa olevia fyysisiä kohteita ja vaikka ”esine”

¹¹⁵ Sisäministeriön työryhmän loppuraportti, 2010. Henkilöllisyyden luomista koskeva hanke (identiteettiohjelma). s. 97

¹¹⁶ HE 309/1993

¹¹⁷ Kartio, Leena, *Esineoikeiden perusteet*, 2001

¹¹⁸ Kauppakaari 11:1§

määritelmän täyttymiseksi esineellä ei tarvitse olla taloudellista arvoa, on vaihtoarvo muodostunut huomattavan tärkeäksi. Aineettomia esineitä ovat esimerkiksi keksinnöt, osakkeet tai saamisoikeudet, jolloin esineenä ei pidetä konkreettista osakekirjaa vaan sen sisältämää oikeutta, mikä taas perustuu esimerkiksi osakkeen osoittamaan osuuteen osakeyhtiöstä. Aineettomina oikeuksina pidetään myös immateriaalioikeuksia, joita ovat esimerkiksi tekijänoikeudet sekä patentti- ja mallioikeudet.¹¹⁹

Laskettaessa omistettujen irtainten esineiden vaihtoarvot yhteen saadaan irtain omaisuus ja vastaavasti kiinteiden esineiden yhteenlaskettu vaihtoarvo määrittävää kiinteän omaisuuden.

Omaisuu den suo jan loukkauksen sanktiointi. Rikoslaki sanktioi omaisuuteen kohdistuvat rikkomukset ja rikokset hyvin kattavasti, 28 luku on varkaudesta, kavalluksesta ja luvattomasta käytöstä, 36 luku on petoksesta ja muusta epärehellisyydestä¹²⁰ ja rikoslain 35 luku on vahingonteosta.¹²¹ Rikosoikeudellisen notorisen periaatteen mukaan rikoksesta, jota ei tekohetkellä ole sanktioitu ei saa tuomita rangaistukseen. Rikoslainsäädäntö siis

¹¹⁹ Kartio, Leena, Esineoikeiden perusteet, 2001

¹²⁰ Tässä yhteydessä erityisesti RL 36: 1 § (24.8.1990/769) Petos

”Joka, hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka toista vahingoittaakseen, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotakin ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle[..]” ja RL 28:7 § (24.8.1990/769) luvaton käyttö

(1.mom) Joka luvattomasti käyttää toisen irtainta omaisuutta taikka kiinteää konetta tai laitetta, on tuomittava luvattomasta käytöstä sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (2.mom) Yritys on rangaistava. (3.mom(4.3.2011/190))Luvattomana käyttönä ei pidetä suojaamattoman langattoman tietoverkkoyhteyden kautta muodostetun internet-yhteyden käyttämistä.

¹²¹ Tässä yhteydessä erityisesti RL 35:1§ (24.8.1990/769) Vahingonteko

”(1.mom)Joka oikeudettomasti hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta, on tuomittava vahingonteosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (2.mom) Vahingonteosta tuomitaan myös se, joka toista vahingoittaakseen oikeudettomasti hävittää, turmelee, kätkee tai salaa tietovälineelle tallennetun tiedon tai muun tallennuksen. (3.mom) Edellä 2 momentissa tarkoitetun vahingonteon yritys on rangaistava.”

pyrkii kattamaan mahdollisimman laajan kentän rikoksia, jotta rikosentekijät saataisiin mahdollisimman laajasti vastuuseen teoistaan. Lainsäädännön ongelmana on sen hidas kehittyminen, erittäin nopeaan tekniseen kehitykseen verrattuna. Tekninen kehitys mahdollistaa yhä monimuotoisemmat oikeudenloukkauskeinot, jolloin myös rikoslain tulisi kyetä pysymään kehityksen mukana.

4.3.1 Omaisuus 2.0

Omaisuus web 2.0 aikakaudella voi olla muutakin kuin edellä¹²² määritellyt irtain esine tai kiinteä esine. Ajallemme on luonteen omaista, että paremmuus kanssaihmissiin osoitetaan omaisuuden määrällä ja laadulla. Ihmisten tarve kilpailla on niin sisäänrakennettu, ettei siirtyminen tosimaailmasta virtuaalimaailmaan poista tarvetta olla parempi kuin toinen virtuaalimaailman toimija. Virtuaalimaailmassa paremmuus voidaan osoittaa omistuksen määrällä, paremmilla esineillä, korkeammalla pelaajatasolla tai yksinkertaisesti voittamalla toinen pelaaja taistelussa.

Virtuaalinen omaisuus on sinällään hyvinkin hankala mieltää tavanomaiseksi omaisuudeksi, sillä sehän on vain nollia ja ykkösiä¹²³, se on vain peliä. Jos määrittelemme virtuaaliomaisuuden näin, huomaamme, että suurin osa rahavarallisuudestamme on virtuaaliomaisuutta, pankkitilillä istuvia nollia ja ykkösiä. Samaisen määritelmän mukaan suurin osa koko rahaliikenteestämme on itse asiassa vain peliä. Pankit vähentävät käteisen rahan käyttöä, osa konttoreista ei enää käsittele käteistä ja nekin, jotka käsittelevät tekevät näin vain osan aikaa päivästä, ja pakottavat näin ihmiset käyttämään yhä enenevässä määrin virtuaaliomaisuutta.¹²⁴

Kiinteistön omistajalla tulee olla lainhuudatus kiinteistöön, ja sekä lainhuudatus että kiinteistön yksilöintitiedot tulee saattaa rekisteriviranomaisen tietoon, joka merkitsee tiedot

¹²² ks. tarkemmin 4.3 luku

¹²³ Kaikki tietokoneohjelmat perustuvat binäärikoodiin joka koostuu vain kahdesta symbolista, ykkösestä ja nolasta. Näin siksi, että tarvitaan vain kaksi numeroa kuvaamaan sähköön kulkua transistorin läpi, jolloin ykkönen kuvaa transistorin olevan päällä ja nolla pois päältä. <http://educate.intel.com>

¹²⁴ Taloussanomien 10.1.2012

lainhuuto ja kiinnitysrekisteriin.¹²⁵ Nykyisen kehityksen ja kasvavan informaation myötä rekisteriviranomaisen on mahdotonta ylläpitää rekisteriä fyysisessä ja konkreettisessa paperimuodossa, joten rekisteriviranomainen syöttää sille annetut tiedot tietoteknisiin apuvälineisiin ja muuntaa näin ollen rekisteritiedot nolliksi ja ykkösiksi. Ilman rekisteriviranomaisen merkintää kukaan ei voi varmaksi sanoa missä esimerkiksi metsän tai tontin raja kulkee ja näin ollen myös kiinteistö muuttuu ainakin osin virtuaaliomaisuudeksi. Kouvolan käräjäoikeus on todennut, ettei Habbo hotel omaisuutta¹²⁶ voida pitää, rikoslain 28 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuna, irtaimena omaisuutena.¹²⁷ Lienee melko ilmeistä, ettei Habbo hotel omaisuus ole irtainta omaisuutta irtaimen omaisuuden perinteisessä muodossa, mutta tulee kuitenkin pohtia, että minä omaisuutena sitä voidaan pitää ja olisiko se rinnastettavissa irtaimen omaisuuteen. Voidaanko Habbo hotel tyylistä omaisuutta pitää esimerkiksi oikeudettomana taloudellisena hyötynä, jolloin petoksen tunnusmerkitön täyttyminen olisi askeleen lähempänä.¹²⁸

Perinteisesti omaisuudeksi luetaan myös käyttöoikeuksien ja tekijänoikeuksien kaltaiset immateriaalioikeudet.¹²⁹ Tekijänoikeudet ovat usein jo sinällään virtuaaliomaisuuksia, sillä nykyisen musiikin aikakaudella kaikki musiikki muunnetaan äänitysvaiheessa ykkösiksi ja nolliksi äänityksen tapahtuessa tietokoneen avulla. Tekijänoikeus on siis vain kirjattua omaisuutta virtuaaliomaisuuteen.

Katsoessamme todellisuutta riittävän tarkasti huomaamme, että virtuaaliomaisuus onkin paljon lähempänä kuin ensin ajattelimme ja paljon muutakin kuin vain peliä. Virtuaaliomaisuus on monessa tilanteessa nyky-yhteiskunnan kompleksisten

¹²⁵ Maakaari 12.4.1995/540

¹²⁶ ks. tarkemmin 6.2.1 luku

¹²⁷ Kouvolan Hovioikeus, Diaarinumero R 10/863 ja Ks. lähemmin kohdasta 6.2

¹²⁸ Rikoslaki 19.12.1889/39 36 luku 1§

¹²⁹ Ks. lähemmin kohta 4.7

omistussuhteiden kannalta välttämätön osa-alue. Omaisuuden, perinteisessä mielessä, ja virtuaaliomaisuuden rajat hämärtyvä sitä enemmän mitä pidemmälle kehitys kulkee.

4.4 Yksityisyys

Yksityisyys on ihmisen perusoikeuksiin lukeutuva ja Suomen perustuslain suojaama oikeus.¹³⁰ Yksityisyyttä on turvattu myös erityislainsäädännöllä, kuten henkilötietolailla ja lailla yksityisyydensuojasta työelämässä.¹³¹ Myös yksityisyys on subjektiivinen oikeus, jolloin jokaisella on oikeus olla niin yksin kuin he itse haluavat ja antaa itsestään viranomaisille vain pakottavaksi säädetyt tiedot, kuten asuinpaikka ja yhteystiedot. Yksityisyyttä voidaan suojata salaisilla puhelinnumeroilla ja salaisilla osoitetiedoilla, mitkä onkin monen esimerkiksi poliisin arjen kannalta välttämätön suojauskeino. Yksityisyys on vanhastaan ollut monin paikoin helppo suojattava, sillä yksityisyyden suoja on koostunut lähinnä omasta päätöksestä kertoa tai olla kertomatta jotain yksityisyydensuojanpiiriin kuuluvaa.

4.4.1 Yksityisyys 2.0

Yksityisyys ja sen suojaaminen on nykyisen kehityksen myötä muodostunut tärkeäksi suojauksen kohteeksi, sillä yksityisyyttämme on kehittyneen yhteiskuntarakenteen ja teknologian myötä yhä helpompi lähestyä ja rikkoa. Yksityisyys on harvoin enää omissa käsissämme, sillä jo puhelimen omistaminen voi vaarantaa yksityisyyden perinteisessä muodossa.¹³² Yksityisyys on helpompi unohtaa nykyaikaisen tietotulvan keskellä. Ihmiset muuttuvat yhä välinpitämättömämmiksi oman yksityisyytensä suhteen; ”eihän muutkaan

¹³⁰ PL 10.1 ja 2§ kuuluu:

”(1.mom)Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. (2.mom) Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.”

¹³¹ Henkilötietolaki 22.4.1999/523; Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 13.8.2004/759

¹³² Aamulehden artikkeli 27.4.2011; Apple kerää tietoja käyttäjiltään : “We also collect non-personal information – data in a form that does not permit direct association with any specific individual. We may collect, use, transfer, and disclose non-personal information for any purpose.” <http://www.apple.com/privacy/>.

ole siitä huolissaan, niin miksi minun pitäisi olla”, ajatus on juurtunut ihmisten mieliin. Joka kerta, kun avaamme tietokoneen ja kytkemme sen internetiin, johonkin jää siitä merkintä, ja joka kerta, kun lähetämme sähköpostin, se kulkee palvelimen kautta, joka tallentaa sen. Halusimme yksityisyyttä kuinka paljon tahansa, se ei ole nykyisessä tietoyhteiskunnossa kovinkaan helppoa. Web 2.0 yksityisyys vaatii paljon enemmän toimia itseltä, kuin perinteinen yksityisyys.

4.4.2 Viestintäsalaisuus

Kirjeen lähettäminen ja vastaanottaminen on perinteisesti nähty perusoikeutena¹³³ ja sen vastainen toiminta on sanktioitu. Viestintäsalaisuuden loukkauksen tunnusmerkistö täyttyy, kun joku oikeudetta ”avaa toiselle osoitetun kirjeen tai muun suljetun viestin taikka suojauksen murtaen hankkii tiedon sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla tallennetusta, ulkopuoliselta suojatusta viestistä taikka”.¹³⁴ Esimerkiksi kotimaisessa Habbo hotel palvelussa on suljettu minimail -viestipalvelu, samaten kuin Facebookissa on inbox ja chat -viestipalvelut, joita käyttäjät voivat käyttää toistensa kanssa viestimiseen. Muut käyttäjät kuin keskustelun osapuolet eivät näe viestejä. Viestit ovat siten RL 38:3.1 § mukaisia suljettuja viestejä. Tunnusmerkistön täytyminen ei edellytä viestien konkreettista lukemista vaan rikosoikeudellisen vastuun syntyyn riittää, että tekijällä on ollut mahdollisuus lukea kyseiset viestit¹³⁵ Viestintäsalaisuuteen liittyy läheisesti myös RL 38:5 §:n mukainen tietoliikenteen häirintä.¹³⁶ Sähköisen viestinnän tietosuojalaki tuli voimaan kesäkuussa 2004, ja sen tarkoituksena on:

¹³³ PL 10.2§

¹³⁴ Rikoslaki 38:1 § 1 momentti

¹³⁵ www.poliisi.fi: Nettirikosten pohdintaa.

¹³⁶ Rikoslain 38:5 § 1 momentti

”Joka puuttamalla postiliikenteessä taikka tele- tai radioviestinnässä käytettävän laitteen toimintaan, lähettämällä ilkeälaatuisessa tarkoituksessa radiolaitteella tai televerkossa häiritseviä viestejä tai muulla vastaavalla tavalla oikeudettomasti estää tai häiritsee postiliikennettä taikka tele- tai radioviestintää, on tuomittava tietoliikenteen häirinnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

”turvata sähköisen viestinnän luottamuksellisuuden ja yksityisyyden suojan toteutuminen sekä edistää sähköisen viestinnän tietoturvaa ja monipuolisten sähköisen viestinnän palvelujen tasapainoista kehittymistä.”¹³⁷

Sähköisen viestinnän erityisturvaaminen on nykykehityksen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

4.6 Identiteetti

Identiteettiimme kuuluu nimen ja henkilöturvattuun lisäksi myös huomattavan paljon muuta informaatiota siitä, keitä me olemme ihmisinä ja osana yhteiskuntaa. Juridisesti identiteettiä ei ole määritelty lainkaan, joten lainsilmissä identiteettiä ei varsinaisesti ole olemassa. Kuitenkin identiteettiimme on suojattu myös perustuslain tasoisesti PL 10 §:n välityksin. Identiteetti on itsestämme ympärillemme luoma kuva, joka kertoo muille kuka olemme ja mitä olemme. Identiteetti on monisyinen kertomus meistä itsestämme, ja se pitää sisällään niin tietoiset kuin tiedostamattomat eleet ja toimet. Identiteetti ja kunnia ovat molemmat hyvin abstrakteja käsitteitä ja siten monesti juridisesti ongelmallisia. Identiteetti ja kunnia kytkeytyvät yhteen myös kunnianloukkausta pohdittaessa; voiko kunniaa loukata puuttumatta samalla loukatun identiteettiin.

4.6.1 Identiteetti 2.0

Virtuaalitodellisuuden on nykyaikaisessa yhteiskunnassa lähestulkoon yhtä tärkeä kuin todellisuus ja virtuaalitodellisuuteen käytetty aika on sekä nuorilla että aikuisilla merkittävä verrattuna päivittäisiin hereillä vietettyihin tunteihin.¹³⁸ Virtuaalitodellisuus on tullut osaksi todellisuuttamme emmekä voi enää tehokkaasti erottaa niitä joka tilanteessa toisistaan. Sopiessamme tapaamisia todellisuuteen virtuaali-identiteetin välityksin tulee pohdittavaksi, kumpi todellisuudessa sopii tapaamisen. Virtuaalitodellisuudella on tunnustetusti selkeä kytkös tosielämään, virtuaalitodellisuus on todellisuutemme jatke. Jos pelkäämme menettävämme identiteettiimme tunnustamalla virtuaalitodellisuuden kytköksen

¹³⁷ Sähköisen viestinnän tietosuojalaki 16.6.2004/516 1.1§

¹³⁸ INTERNET ADDICTION: THE EMERGENCE OF A NEW CLINICAL DISORDER by Kimberly S. Young; University of Pittsburgh at Bradford, Published in CyberPsychology and Behavior, Vol. 1 No. 3. Pages 237 - 244.

tosielämään, eikä se ole jo selkeä indikaatio identiteetin olemassaolosta. Nykyään virtuaalitodellisuuteen luodut identiteetit vastaavat luonteeltaan sitä, mitä tulee pitää identiteettinä ei-virtuaalisessa ympäristössä. Identiteetin ollessa hyvin abstrakti ja henkilökohtainen käsite, se tulisi voida ulottaa myös virtuaaliseen olemukseen ja olemiseen.

4.6.2 Identiteettivarkaus

Identiteettivarkaus on Suomessa edelleen lainsäädännön katsannosta tunnistamaton rikos, vaikka Tietosuojavaltuutettu on jo vuonna 2005 ottanut kantaa kysymykseen, mikä on identiteettivarkaus.¹³⁹ Sisäministeriön työryhmän loppuraportti, henkilöllisyyden luomista koskeva hanke, identiteettiohjelma¹⁴⁰ on tullut tulokseen, että identiteettivarkauksina tulisi pitää ja niihin tulisi puuttua seuraavasti:

”Identiteettivarkaudet:

1. Toisena esiintyminen rajoittaa henkilön tiedollista itsemääräämisoikeutta
2. Uhrin heikko asema rikosprosessissa
3. Keskitetty ilmoitusjärjestelmä identiteettivarkauden uhrille
4. Identiteettiturvallisuuden neuvottelukunta
5. Toimintaohje identiteettivarkauden uhrille
6. Jatkotyöryhmän perustaminen, jossa tarkastellaan oikeusministeriön johdolla identiteettivarkauksia koskevan lainsäädännön todellinen vaikuttavuus ja tehdään tiedon keräämistä koskevien tunnusmerkistöjen ja toimivaltuuksien lähempi jatkotarkastelu.”¹⁴¹

¹³⁹ Tietosuojavaltuutetun toimisto 4.11.2005; Hyvä tietää 4/2005

¹⁴⁰ Sisäasiainministeriö asetti 29.10.2008 hankkeen valtion vahvistaman henkilöllisyyden luomista koskevien menettelytapojen sekä henkilöllisyyttä koskevan lainsäädännön laatimiseksi. Hankkeen tavoitteena oli laatia kattava identiteettiohjelma, jossa kuvataan henkilöllisyyden luomiseen liittyvä nykytila, kehitysnäkymät ja riskit sekä tuodaan esille johtopäätökset ja toimenpidesuosituksat. Identiteettiohjelma on samalla kokonaisvaltainen suunnitelma, jolla valtio tulevaisuudessakin suojaa kansalaisten henkilöllisyyttä sekä perinteisessä että sähköisessä toimintaympäristössä. Työryhmän toimikausi oli 29.10.2008 - 15.12.2010. [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/1BB3D10C352DFDB7C2257824002E43CB/\\$file/322010.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/1BB3D10C352DFDB7C2257824002E43CB/$file/322010.pdf)

¹⁴¹ Sisäministeriön työryhmän loppuraportti, 2010. Henkilöllisyyden luomista koskeva hanke(identiteettiohjelma). ”kuvailulehti”

Tiedollisen itsemääräämisoikeuden ollessa identiteettivarkauden ensimmäinen huomioitu ongelma, voidaan myös virtuaali-identiteetin olettaa kuuluvan tähän kokonaisuuteen, sillä virtuaali-identiteettihän on pelkkää tiedonhallintaa ja tiedollista itsemääräämisoikeutta. Identiteettivarkaus on kokonaisuutena varsin hankalasti hahmotettava ja työryhmäkin on todennut, että ”tietoverkossa ”identiteetti” voi kuitenkin olla henkilötiedon lisäksi mikä tahansa tunniste, jota käytetään joko vain erottelemaan kokonaisuudet toisistaan tai osoittamaan, että 1) tunnisteiden haltija on se, joksi hän itseään väittää tai että 2) tunnisteiden haltijalla on oikeus päästä käsiksi tietoon tai palveluun, johon identiteetin todellisella haltijallakin on oikeus.”¹⁴² Työryhmä on myös pohtinut identiteettivarkauden kriminalisoinnin ja virtuaalisen toimintaympäristön muuttuessa käyttäjän suojan tarvetta. Lakivaliokunta on mietinnössään 2005 tullut siihen tulokseen, ettei kriminalisoinnille ole tarvetta. Valiokunta ei kuitenkaan poistanut mahdollisuutta asian myöhemmälle tarkastelulle ja laintasoiselle säätämiseksi tarvittaessa, riittävän eriteltyssä tarkoituksessa.¹⁴³ Työryhmä tarkasteli erikseen reaali maailman identiteettivarkautta ja tietoverkon identiteettivarkautta, sillä tietoverkko muuttaa identiteettitietoon kohdistuvaa uhkaa varsin olennaisesti.¹⁴⁴

Yhdysvallat on jo pitkään kehittänyt lainsäädäntöä kattamaan entistä pidemmälle vietyä virtuaaliomaisuuden itsenäisyyttä. Yhdysvaltojen johtohahmot ja kongressi on uskollisesti seurannut yksityisyyttä korostavaa linjaa jo vuosikymmenet, ja yksityisyys on Yhdysvaltojen politiikan kulmakivi. Yhdysvalloissa, Kaliforniassa, on 1. tammikuuta 2011 astunut voimaan laki, joka kieltää toisena henkilönä esiintymisen internetissä. Lain

¹⁴² Sisäministeriön työryhmän loppuraportti, 2010. Henkilöllisyyden luomista koskeva hanke(identiteettiohjelma). s.48

¹⁴³ Laki valiokunnan mietintö 15/2005

¹⁴⁴ Sisäministeriön työryhmän loppuraportti, 2010. Henkilöllisyyden luomista koskeva hanke(identiteettiohjelma). s.97

rikkomisesta voi saada tuhat dollaria sakkoa tai jopa vuoden vankeutta.¹⁴⁵ Pohdittaessa Yhdysvaltojen ja Suomen lainsäädännön eroja tulee pitää mielessä sekä huomattavan eriävä oikeusjärjestelmä että huomattavan eriävä lainsäätämisyjärjestys. Kyseessä olevassa laissa onkin huomionarvoista, että se on laadittu laiksi lakialoitteesta, ei ennakkopäätöksestä. Kuitenkin tästä huolimatta on mielestäni huomionarvoista, että teknologisen kehityksen kärkimaana itseään mainostava Suomi on tältä osin lainsäädännöllisesti jäljessä Yhdysvaltoja, vaikka tietosuojavaltuutettu on kehottanut kriminalisoimaan kyseisen toiminnan. Tällä hetkellä Suomen lainsäädäntö ei siis tunnista rikokseksi toisena henkilönä esiintymistä ennen, kuin toisena henkilönä esiintymisestä on haittaa tai sillä tavoitellaan taloudellista hyötyä.

4.7 Immateriaalioikeudet

Immateriaalioikeuksina on perinteisesti nähty niin tekijänoikeudet kuin teollisuus oikeudetkin. Immateriaalioikeudet kuvastavat sitä henkistä pääomaa, mitä meillä on. Immateriaalioikeus on verrattain nuori oikeudenala eikä nykymuotoisia immateriaalioikeuksia tunnettu esimerkiksi roomalaisessa oikeudessa.¹⁴⁶ Immateriaalioikeudet, kuten tekijänoikeus tai patentti- ja mallioikeus, luetaan osaksi irtainta omaisuutta, vaikka niiltä puuttuu, tai niillä on vain etäinen, yhteys konkreettisiin esineisiin.¹⁴⁷ Immateriaalioikeuden ilmeisin esimerkki on tekijänoikeus, joka on tunnettu jo 180 luvun alkupuolelta. Nykyinen tekijänoikeuslaki määrittää, että tekijänoikeudet tuottavat haltijalleen niin taloudellisia kuin moraalisiakin oikeuksia, mistä tietenkin taloudelliset

¹⁴⁵ New California Law: Impersonating someone on Facebook is a misdemeanor crime. <http://www.leginfo.ca.gov/bilinfo.html> Bill SB 1411

¹⁴⁶ Kaisto, Lohi , 2008, Johdatus varallisuus oikeuteen.

¹⁴⁷ Kartio, Leena (2001) Esineoikeuden perusteet s.116

oikeudet ovat juridisessa mielessä tärkeämmät.¹⁴⁸ Immateriaalioikeuden tarkastelu osana esineoikeutta tuottaa tuloksen, jossa laki velan vanhentumisesta ei koske immateriaalioikeuksien haltijoita kuin erityistapauksissa.¹⁴⁹ Immateriaalioikeudesta puhuttaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon myös kauppalain säännökset. Kauppalain soveltamisalan mukaan se sääntelee irtaimen omaisuuden kauppaa, kauppalain 1.1 §, tosin, kauppalain 2.1 §:n rajoituksin, jolloin voidaan katsoa kauppalain tulevan sovellettavaksi lähinnä perinteisen irtaimen kaupan yhteydessä ja jäävän immateriaalisen kaupan yhteydessä soveltamatta.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Kaisto, Lohi 2008, Johdatus varallisuus-oikeuteen s.37 Ja Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404, 2.1§ (14.10.2005/821) ”Tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.”

¹⁴⁹ Kaisto, Lohi 2008, Johdatus varallisuus-oikeuteen s.201

¹⁵⁰ Kauppalaki 27.3.1987/355 1:1§ soveltamisala ”Tämä laki koskee irtaimen omaisuuden kauppaa.”

Kauppalaki 27.3.1987/355 1:2§ 1 ja 2 mom. (1.mom)Lakia sovelletaan valmistettavan tavaran tilaukseen vain, *jollei tilaajan ole toimitettava olennaista osaa tarveaineista*. Lakia ei sovelleta sopimukseen rakennuksen taikka muun maalla tai vedessä olevan kiinteän laitoksen tai rakennelman rakentamisesta. (2.mom)Lakia ei sovelleta sopimukseen, jonka mukaan *tavaran toimittajan on myös suoritettava työtä tai muu palvelus, jos palvelus muodostaa pääosan hänen velvollisuuksistaan*.

5. Laintulkinta

5.1 Yleistä

Laintulkinta kappaleessa pyrin tuomaan esiin, otsikon mukaisesti, miten lakia tulisi tulkita ja mikä on hyväksyttävää laintulkintana ja mikä on hyväksyttävää oikeuslähteenä. Ensiksi meidän tulee ymmärtää, mitä laki on ennen kuin pystymme laintulkintaan, joka vastaa lainsäätäjän tahtoa. Ymmärtääksemme lainsäätäjän tahtoa, meidän täytyy ymmärtää yleinen mielipide, ja ymmärtääksemme yleisen mielipiteen tulee meidän ymmärtää juridiset argumentit lain takana.. Ajatus on hermeneuttisen kehän tavalla itseään ruokkiva kone, ikiliikkuja, jossa me määritämme mitä laki on ja laki määrittää mitä me olemme. Dworkin on lausunut:

”For we take an interest in law not only because we use it for our own purposes, selfish or noble, but because law is our most structured and revealing social institution. If we understand the nature of our legal argument better, we know better what kind of people we are.”¹⁵¹

Tuomiovallan käytön eli lainkäytön, edellytetään oikeusvaltiossa perustuvan voimassa olevaan lakiin ja sen tarkkaan tulkintaan.¹⁵² Sekä tuomioistuinten että viranomaisten on perusteltava ratkaisunsa, jotta niitä voidaan valvoa. Perustelussa on kerrottava: ”mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisut perustuvat”.¹⁵³ Laintulkintaa ei ole laintasoisesti juurikaan säännelty, vaan sen ohjaaminen on jäänyt laintulkintaperiaatteiden ja oikeuskirjallisuuden varaan. Lainopillisessa tulkinnassa olemme pakotettuja valitsemaan sanalle tai lauseelle tarkoituksen, niin sanotun oikean tarkoituksen, sovellettavaksi tapaukseen. Valitsemisen lisäksi meidän pitäisi pysytä perustelemaan valintamme.¹⁵⁴ Laintulkinnassa pyritään tutkimaan oikeussäännösten sisältöä ja soveltuvuutta ratkaistaessa

¹⁵¹ Dworkin, Ronald 1986; Law’s Empire s. 11

¹⁵² PL 2:3 §

¹⁵³ OK 24:4 §, ROL 11:4 §

¹⁵⁴ Lindroos-Hovinheimo, Susanna, 2011

yksittäistä oikeudellista ongelmaa. Varsinainen laintulkinta on siis säädöksen sanamuotojen tulkitsemista ja soveltamista käsillä olevaan oikeudelliseen ongelmaan. Laintulkinnassa pyritään antamaan säännöksen sanamuodoille niiden kansankielistä merkitystä vastaava merkitys. Laintulkintaa ohjaa aikaisemmat tuomioistuin päätökset, mutta tuomari ei ole sidottu niihin. Rikosoikeudellista tuomiota harkittaessa on otettava huomioon myös syytesidonnaisuuden periaate, mikä on prosessioikeuden keskeisiä periaatteita. Syytesidonnaisuuden periaatteen mukaan tuomioistuin saa tuomita vain siitä teosta, josta rangaistusta on vaadittu tai josta tuomioistuin voi omasta aloitteestaan lain mukaan määrätä rangaistuksen. Tuomioistuin ei kuitenkaan ole sidottu rikosnimikkeeseen eikä lainkohtaan, jonka nojalla rangaistusta on vaadittu,¹⁵⁵

Laintulkinnassa käytetään oikeuslähteitä tulkinnan tukena ja Suomen oikeusjärjestelmässä oikeuslähteet on jaettu kolmeen velvoittavuusluokkaan, vahvasti velvoittaviin oikeuslähteisiin, heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin ja sallittuihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittaviin oikeuslähteisiin lukeutuu lait ja laintasoiset normit, heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin lukeutuu prejudikaatit, eli korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiin, ja sallittuihin oikeuslähteisiin lukeutuu lainvalmisteluaineisto, kuten hallituksen esitykset ja lainsäätäjän tahto.¹⁵⁶ Korkeimman oikeuden päätöksillä on niin sanottu ennakkopäätösvaikutus, prejudikaattivaikutus, jolloin Korkein oikeus on määritellyt, miten kyseistä normia tulisi tulkita samankaltaisissa tilanteissa. Alemman asteiset tuomioistuimet eivät ole sidottu prejudikaatteihin, mutta yleensä prejudikaatteja noudatetaan ja samankaltaisissa tilanteissa tuomitaan prejudikaatin mukaisesti. Korkein oikeus antaa prejudikaatteja ”yleensä sellaisissa asioissa, joissa lait ja asetukset eivät anna selvää vastausta oikeuskysymykseen tai ne ovat sisällöltään tulkinnanvaraisia.”¹⁵⁷

¹⁵⁵ Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689 11 luvun 3 §

¹⁵⁶ Aulis Aarnio, 1989 Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen oppikirja.

¹⁵⁷ Korkein oikeus, Lausunut ennakkopäätöksistä. www.kko.fi

5.2 Oikeuslähteistä

Oikeuslähteistä saadaan tietoa lainkäytössä sovellettavista oikeusnormeista. Oikeuslähteillä suppeassa merkityksessä tarkoitetaan virallislähteitä, kuten lainsäädäntöä, maan tapaa, lainsäätäjän tarkoitusta ja oikeuskäytäntöä. Laajassa merkityksessä oikeuslähteiksi määritellään kaikki juridiset perusteet, eli suppean määritelmän lisäksi myös oikeusvertailevat ja oikeushistorialliset argumentit, reaaliset asia-argumentit sekä oikeustiede.¹⁵⁸ Oikeuskirjallisuuden asema oikeuslähteenä on ongelmallinen niin Suomessa kuin Euroopassakin. Euroopassa on kautta aikain annettu oikeuskirjallisuudelle ainakin suuren yleisön silmiin merkittävämpi asema kuin meillä Suomessa. Saksassa vielä 1800-luvulla tuomioistuimet lähettivät juridisesti vaikeimmat tapaukset oikeustieteellisiin tiedekuntiin lausunnolle.¹⁵⁹ Vaikka Suomessa ei tuomiossa perinteisesti ole viitattu oikeuskirjallisuuteen, se ei suinkaan tarkoita ettei oikeuskirjallisuutta olisi käytetty lain tulkinnassa ja päätösharkinnassa. Oikeuskirjallisuus auttaa lainkäyttäjää löytämään tietyille alalle vakiintuneet normit ja argumentit, joiden katsotaan heijastavan yleisesti hyväksyttyä käsitystä ja oikeusyhteisön vallitsevaa mielipidettä.¹⁶⁰ Oikeuslähteitä tarkastellessa huomioon tulee ottaa myös EY:n mukanaan tuoma muuntuminen hyvin formaalista normihierarkiasta väljempään ja monipuolisempaan normipohjaan, jolloin Eurooppa-oikeuden ympäristössä toimittaessa myös kansallinen oikeuslähteiden funktio monipuolistuu.¹⁶¹

¹⁵⁸ Lakimies 1/2012 s.3–4

¹⁵⁹ Aktenversendung-järjestelmä; Maren Bleckmann: Rang und Recht. Zur juristischen Austragung von Rangkonflikten im 17. und 18. Jahrhundert. Thesis. Münster 2003, S. 81 ; (Engl. Maren Bleckmann, Rank and law. Legal discharge of conflicts in the 17th and 18th century.)

¹⁶⁰ Lakimies 1/2012 s.4–10

¹⁶¹ Keravuori, Marietta 1996, Ey-tuomioistuimen ylikansallisen lain tulkinnan vaikutus suomalaisen oikeuslähte- ja lain tulkintaoppiin s.100

5.3 Analoginen laintulkinta

Analogisella tulkinnalla tarkoitetaan lain sanamuotoa laaventavaa tulkintaa, jolloin säädöksen sanamuodot ovat riittämättömiä kattamaan lainsäätäjän tarkoittaman oikeudenkentän. Analogisessa tulkinnassa annetaan säännöksen sanamuodoille säännöksen tarkoitusta ajava merkitys, eikä sanamuotojen kansankielistä tulkintaa vastaavaa merkitystä. Tapauksessa KKO 2011:100 Korkein oikeus sivuutti OK 31:10.1 §:ssä määritellyn vuoden määräajan asettaen asianosaisien oikeusturvan kannalta välttämättömän ”ilman aiheetonta viivytystä, sen jälkeen kun EIT on antanut langettavan tuomionsa” -määräajan.¹⁶² Sääntöä ei ole perusteltu. Otto Brusiinin teoriassa normeihin sisältyy laajenemisvoima, joka voidaan analogiaa käyttämällä ulottaa kaikkiin uusiin tapauksiin.¹⁶³

5.3.1 Semantiikkaa

Lain ollessa hyvin pitkälle kielellinen instituutio, on sanavalintojen tulkinnalla tärkeä rooli laintulkinnassa. Teksti on aina avoin lukijoiden subjektiivisille tulkinnoille asian tilasta ja sanojen merkityksestä. Tällöin pyritään liittämään teksti johonkin kontekstiin, jonka välityksellä lukijat saadaan samalle lähtöviivalle ja subjektiiviset tulkinnat lähemmäs toisiaan. Kielellinen argumentti on tärkeässä roolissa, pyrittäessä pysymään sanojen todellisessa merkityksessä. Ongelmana on valitaanko kansankielinen merkitys vai oikeuskielinen merkitys.¹⁶⁴ Lienee perusteltua soveltaa kuhunkin tilanteeseen parhaiten lainsäätäjän tahdon täyttävää tulkintaa. Tulkintameteina voidaan käyttää kirjaimellista, sanastollista tai semanttista tulkintaa, jolloin tutkitaan sanan tarkoitusta, jotta saadaan selville normin tarkoitus.¹⁶⁵ Sanojen merkityksissä tapahtuu myös siirtymiä ajan mukana siten, että jonkin sanan merkitys muuttuu ajan saatossa. Esimerkkinä voidaan käyttää

¹⁶² KKO 2011:100 Tapauksessa oli kyse siitä, voitiinko ihmisoikeusloukkaukseen perustuva tuomionpurkuhakemus tutkia, vaikka purkua koskeva määräaika oli kulunut umpeen..

¹⁶³ Brusiin, Otto, 1938; Tuomarin harkinta normin puuttuessa s. 38

¹⁶⁴ Lindroos-Hovinheimo, 2011 s.9

¹⁶⁵ Lindroos-Hovinheimo 2011 s. 11 Esimerkiksi tutkitaan voidaanko ajoneuvo (vehicle) sanalla tarkoittaa rullalautaa,

aikaisemmin mainittua taloudellisen vahingon käsitteen siirtymistä aineellisen vahingon käsitteeksi.¹⁶⁶

5.4 Tuomarin harkinta normin puuttuessa

Tuomioistuimet törmäävät tilanteeseen, jossa ei ole olemassa normia, johon ratkaisun voisi nojata. Tällöin on kyseessä oikeusaukko. Teoreettinen aukko on olemassa, kun normi kattaa kielellisesti tapauksen mutta normia sovellettaessa oikeustapaukseen on lopputulos yleisen oikeustajun vastainen. Varsinainen aukko taas kun tapaukseen ei ole edes näennäisesti soveltuvaa normia löydettävissä. Tavanomaisesti tuomarilla on kattava ja aukoton oikeusjärjestelmä käytössään, mutta vastaan voi tulla myös tilanne, jossa normit eivät tarjoa ainakaan riittävää perustaa tapauksen ratkaisemiseen. Vastaan voi tulla myös tilanne, jossa tapaus ensi näkemältä vaikuttaa tavanomaisen laintulkinnan tapaukselta, mutta normia itse tilanteeseen sovellettaessa havaitaan, että tulos on jyrkästi vallitsevan oikeusvakaumuksen vastainen.¹⁶⁷ Normatiivisesti ongelmallisissa tilanteissa tulee ottaa huomioon tuomarin ratkaisupakko, jolloin tuomarin tulee antaa ratkaisu riippumatta, siitä kuinka hyvän ratkaisun hän omasta subjektiivisesta mielestään tekee. Kaarle Makkonen on todennut, että ”Aukko on olemassa aina kun tilanne ei ole isomorfinen.”¹⁶⁸ Aukkotilanteita voi syntyä myös yhteiskunnallisen kehityksen myötä, ja jos aukko on syntynyt johdonmukaisen sosiaalisen kehityksen pakottamana saattaa ongelma olla ratkaistavissa tavanomaisen oikeuden pohjalta.¹⁶⁹ Aukkotilanne aktualisoituu vain poikkeustilanteissa, jolloin vaaditaan muutosta sosiaaliseen status quo’n. Aukon kaltaisen oikeellisuusvaateen syntyessä on se

¹⁶⁶ ks. tarkemmin 3.5 luku

¹⁶⁷ Brusiin, Otto 1938; Tuomarin harkinta normin puuttuessa s. 43–45

¹⁶⁸ Makkonen, Kaarle 1981; Oikeudellisen ratkaisutoiminnan ongelmia; Aukkoteoria s.145

”niin selvä ja kaikin puolin kirkkaasti hahmotettu tapaus, että sovellettava oikeusnormi on ilman muuta ratkaisijalle heti tiedossa. Annettujen tosiseikkojen ja oikeusnormilauseessa kuvattujen tosiseikkojen välillä vallitsee tällöin kuvasuhde.”

¹⁶⁹ Makkonen, Kaarle 1981 s.147

merkkinä meneillään olevasta yhteiskunnan valtasuhteiden muuntumisesta. Yhteiskunnan rakenne on joutunut jonkinlaiseen käymistilaan ja tuomari antaessaan aukkoratkaisun luo historiaa. Tuomarin tuleekin pystyä aukkotulkintatilanteissa hahmottamaan tulevaisuus ankaran empiirisesti, asia kerrallaan, nykyisyyden tosiasioihin nojaten.¹⁷⁰ Aukkotilanne on kyseessä myös, kun lainsäätäjä on tarkoituksella jättänyt jonkin seikan sääntelemättä.¹⁷¹

”Tuomarin ei saa olla eloton kivimöhkäle historiallisen kehityksen virrassa, vaan hänen tulee aktiivisesti osallistua kansakuntansa tulevaisuuden luomiseen.”¹⁷²

Lainsäätäjän tahdon ollessa selvitetävissä, mutta vain kohtuuttomin ponnistuksin ja edellyttäisi tuomarilta suorastaan laajan erikoistuntemuksen alalta, kyseessä on niin sanottu kätkeyty aukko. Jos kyseessä on normikollisio, ei yhden normin supistava tulkinta aiheuta kätkeytyä aukkoa.¹⁷³

Brusiin ja Makkonen ovat siinä suhteessa samaa mieltä tuomarin toimivallasta, että tuomio tulee antaa, oli tuomarilla käytettävissä täysin ongelmaan sopiva lainkohta tai ei. Makkonen on kuitenkin keskittynyt enemmän itse aukon määrittämiseen kuin varsinaiseen tuomarin ohjeistamiseen, mutta Brusiin edellyttää tuomarilta dynaamisuutta ja kykyä käyttää oikeudellista ajattelukykyä tilanteessa kuin tilanteessa.

¹⁷⁰ Brusiin, Otto 1938. s.250–251

¹⁷¹ Makkonen, Kaarle 1981. s.148

¹⁷² Brusiin, Otto 1938. s.251

¹⁷³ Brusiin, Otto 1938 s.57–58

6. Vahingonkorvaus sosiaalisessa mediassa

6.1 Yleistä

Kuten aikaisemmin määritelty, vahingonkorvausoikeus pyrkii saattamaan vahingonkärsijän asemaan, jossa hän olisi, jos vahinkoa ei olisi sattunut. Vahingonkorvauksella voidaan pyrkiä korvaamaan myös kärsimystä esimerkiksi kunnianloukkaus tilanteissa. Vahingonkorvaus sosiaalisessa mediassa otsikon alla pyrin käsittelemään vahingonkorvauksellisia ongelmia sosiaalisen median toimintaympäristössä sekä tuomaan esiin aikaisempaa oikeuskäytäntöä ja jo aktualisoituneita vahingonkorvaustapauksissa. Habbo hotel tapaus on Suomessa ainoita todellisesti virtuaaliseen omaisuuteen kantaa ottavia oikeustapauksia, joten varaan sille oman otsakkeensa.

6.2 Omaisuus

Virtuaalinen omaisuus on lähestulkoon täysin sääntelemätön ja valloittamaton avaruus. Virtuaalisesta omaisuudesta lähestulkoon ainoastaan pankkitiliomaisuus, siis maksutiliomaisuus, on sääntelyn piirissä.¹⁷⁴ Kuitenkin olen jo aiemmin maininnut, että periaatteessa koko maallinen omaisuutemme perustuu virtuaaliseen omaisuuteen, sillä jos viranomaisen ylläpitämä kiinteistörekisteri katoaisi viranomaisen tietokannoista jälkiä jättämättä, ihminen kateellisena opportunistina pyrkisi valtaamaan lisää tilaa itselleen. Virtuaalinen maailma tukee todellista maailmaa niin vahvasti, että tavallisesti sitä ei ymmärrä ellei sitä pysähdy ajattelemaan. Myös lainsäätäjän tulisi pysähtyä ajattelemaan erilaisten mahdollisten skenarioiden implikaatioita. Ongelmallista virtuaalisomaisuudessa on, ettei sitä ole konkreettisesti, käsin kosketeltavasti, olemassa. Virtuaaliomaisuudella on kuitenkin todellista rahallista arvoa ja se tarkoin eriteltävissä, kuten aikaisemmin esimerkkinä käyttämäni virtuaalinen asteroidi¹⁷⁵, josta on maksettu 100 000 dollaria. Asteroidin ostaja myi siitä virtuaalisia tontteja ja tienasi näin yli 100 000 dollaria. Oikea

¹⁷⁴ Maksupalvelulaki 30.4.2010/290

¹⁷⁵ Ks. lähemmin kohta 4.3.1

kysymys on, että voidaanko virtuaaliomaisuutta pitää todellisena. Mitä jos joku kanssapelaaja olisi kaapannut asteroidin itselleen ja estänyt sen oikeaa omistajaa pääsemästä käsiksi asteroidiin, minkä jälkeen kaappaaja olisi myynyt tontit ja tienannut tästä alkuperäisen omistajan tienaatat yli 100 000 dollaria. Habbo hotel oikeudenkäynti antaa jonkinlaisen käsityksen siitä miten hovioikeus näkee virtuaaliomaisuuden tämän hetken lainsäädännön valossa.

6.2.1 Habbo hotel

Habbo hotel yhteisöpalvelu on palvelu, johon käyttäjä voi luoda hahmon, kehittää hahmoa ja ostaa oikeaa rahaa vastaan hahmolle niin asuntoja, kalusteita kuin vaatteitakin.¹⁷⁶ Habbo -tuotteita ei voi myydä rahaa vastaan, mutta ne voi vaihtaa toisiin Habbo – tuotteisiin pelaajien kesken. Habbo hotellissa voi keskustella muiden käyttäjien kanssa niin chat tyyppisesti reaaliajassa tai yksityisviestein perinteisen sähköpostin tapaan.

Hyvinkään käräjäoikeuden käsittelemässä tapauksessa R 10/751 syyttäjä on vaatinut P:lle rangaistusta, rikoslain 28 luvun 7 § 1 momentin mukaisesta, nuorena henkilönä tehdystä luvattomasta käytöstä. P oli, 12.2.2010 - 5.3.2010 Nurmijärvellä, luvattomasti käyttänyt S:n Habbo -tiliä ja Facebook -tiliä niin, että P on oikeudettomasti tunkeutunut S:n sanotuille verkkopalvelutileille käytössään olleella tietokoneella käyttämällä S:n verkkopalveluihin kuuluvia käyttäjätunnuksia ja salasanoja. P on käyttänyt Habbo hotellissa Saarisen Vuosituhut -hahmoa ja Facebook -tiliä P on käyttänyt käyttämällä sen sovelluksia viestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen S:n nimissä. P on ollut alle 18 -vuotias teon tehdessään. Hyvinkään käräjäoikeuden syyttäjä on tämän lisäksi vaatinut P:lle rangaistusta, rikoslain 28 luvun 3 § 1 momentin mukaisesta, nuorena henkilönä tehdystä näpistyksestä. P on anastanut S:n Habbo -tilillä olleita virtuaalisia huonekaluja 465 euron arvosta siirtämällä S:n Vuosituhut nimisen virtuaalihahmolle kuuluneet tavarat, tuntemattomaksi jääneeseen kohteeseen, pois hahmon ja S:n ulottuvilta. Syyttäjä on rangaistusvaatimuksessaan todennut, että tavaroita voi vaihtaa toisiin tavaroihin Habbo hotel muiden käyttäjien kanssa, mutta niitä ei voi myydä eteenpäin, joten niillä ei ole

¹⁷⁶ www.habbo.fi käyttäjäehdot 1.3

vaihtoarvoa. Asianomistaja S on vaatinut P:n korvaamaan rikoksella viedystä omaisuudesta 50 euroa. P:lle on vaadittu rangaistusta myös rikoslain 38 luvun 3 §:n mukaisesta nuorena henkilönä tehdystä viestintäsalaisuuden loukkauksesta. Hyvinkään kärjäoikeus on todennut P:n syyllistyneen lievään luvattomaan käyttöön, näpistykseen sekä viestintäsalaisuuden loukkaukseen ja määräsi P:n maksamaan vahingonkorvauksia S:n vaatimat 50 euroa.¹⁷⁷ P valitti tuomiosta Kouvolan hovioikeuteen, jolloin P vaati, muun ohella, että syyte nuorena henkilönä tehdystä näpistyksestä hylätään. Kouvolan Hovioikeus on tuomiossaan Dnr R10/863 todennut, ettei näpistyksen tunnusmerkistö tässä tapauksessa täyty, joten syyte nuorena henkilönä tehdystä näpistyksestä hylätään. Hovioikeus kuitenkin piti voimassa kärjäoikeuden määräämän 50 euron vahingonkorvauksen. Hovioikeus katsoi, P:n syyllistyneen lievään luvattomaan käyttöön ja viestintäsalaisuuden loukkaukseen, joten hovioikeus jätti kärjäoikeuden tuomion niiltä osin koskemattomaksi.¹⁷⁸

Kommentit: Kouvolan hovioikeus on ratkaisussaan 2011/284 todennut, ettei kyseisessä tapauksessa ole tapahtunut näpistystä. Mielestäni tuomio sinällään on oikea mutta teko täyttäne jonkin muun rikoksen tunnusmerkistön. Jos tapauksessa olisi erehdytty tai erehdystä hyväksikäyttämällä aiheutettu taloudellista vahinkoa virtuaalista omaisuutta anastamalla, täyttäisi teko petoksen tunnusmerkistön.¹⁷⁹ Helpommin täyttyvä tunnusmerkistö on vahingonteko. jos tunnukset on saatu muuten luvottomasti, kuin erehdyttämällä ja virtuaalista omaisuutta on varastettu.¹⁸⁰ Petoksen tunnusmerkistön jäädessä täyttymättä tietoliikenteen häirintä on vakavin Habbo hotel tapauksen

¹⁷⁷ Hyvinkään Kärjäoikeus Dnr R 10/751

¹⁷⁸ Kouvolan hovioikeus Dnr R10/863

¹⁷⁹ Rikoslaki 19.12.1889/39 36 luku 1§ ks. pykälä tarkemmin kohdan 4.2.1 alaviitteestä

¹⁸⁰ Rikoslaki 35: 1 § (24.8.1990/769)

rikosnimikkeistä joka täyttyy¹⁸¹. Rikoksen tunnusmerkistön täytyessä tulee myös vahingonkorvaus automaattisesti rikoksentekijän korvattavaksi.¹⁸²

6.3 Kunnianloukkaus

Kunnianloukkausta on käsitelty Suomen oikeuskäytännössä kattavasti, varsinkin lehtikirjoituksiin liittyviä kunnianloukkausoikeudenkäyntejä on runsaasti.¹⁸³ Kunnianloukkaus sosiaalisessa mediassa on sinällään huomattavan paljon spesifimpi kohde, näin ollen myös oikeudenkäyntiaineistoa on huomattavan vähän. Lähestyn kunnianloukkausta siis mukaillen lehtiartikkelin kunnianloukkaustapauksia. Kunnianloukkaustapauksissa keskeisessä roolissa on loukatun tunnistettavuus, oli kyse sitten lehtiartikkelista tai blogikirjoituksesta. Korkein oikeus on lausunut tunnistettavuudesta, jo vuonna 2000. Vaikka herjatun nimeä ei ole mainittu, toimittaja tuomittiin julkisesta herjauksesta, kun henkilöllisyys oli lähipiirin tunnistettavissa, ja muidenkin asiasta kiinnostuneiden helposti selvitettävissä.¹⁸⁴ Vahingonkorvaukseen tuomitseminen rikoslain 24:9 § tai 24:10 § mukaan ei edellytä, että korvausvelvollinen tuomitaan rikoksesta, vaan riittää että tunnusmerkistö täyttyy.¹⁸⁵ Helsingin hovioikeus on ratkaisussaan 2007/1791 todennut, että kunnianloukkaustilanteissa toinen mainintakerta ei tule korvattavasti yhtä suurena määrin kuin ensimmäinen mainintakerta.¹⁸⁶ Toisin sanoen, toisen kerran loukattaessa vahinko ei oletettavasti ole yhtä suuri kuin ensimmäisen kerran loukattaessa.

¹⁸¹ Rikoslain 38:5 § 1 momentti

¹⁸² ks. tarkemmin 2.3 luku

¹⁸³ Ks. kunnianloukkauksesta tarkemmin 4.2.2 luku

¹⁸⁴ KKO 2000:54

¹⁸⁵ ks. tarkemmin 2.3 luku

¹⁸⁶ Helsingin HO 1.6.2007 1791; Dnr S 06/709

Erityisesti sosiaalisen median toimintaympäristössä tulisi ottaa huomioon tunnistettavuus. Sosiaalisessa mediassa toimiessamme olemme, hyvin monesti, itse määrittäneet, ketkä näkevät viestimme, toimimme omalla kuvallamme ja nimellämme, jolloin tunnistaminen on hyvinkin helppoa. Tosin vaikka tunnistettavuus onkin korkea, ei kunnianloukkaus aina toteudu julkisten viestien muodossa, vaikka ne olisivat satojen ihmisten luettavissa, sillä myös yksityisviestit voivat loukata kunniaa, mistä esimerkkinä Joensuun käräjäoikeuden tuomio. Käräjäoikeus määräsi naisen maksamaan 500 euroa vahingonkorvauksia kunnianloukkauksesta entisen puolisonsa yksityisviesteihin lähetetyistä halventavista viesteistä. Naiselle määrättiin myös maksettavaksi 15 päiväsakkoa. Tapauksessa nainen oli kirjoittanut uhrin Facebook -tiliin viestejä, jotka olivat satojen henkilöiden luettavissa, mutta käräjäoikeus katsoi, etteivät ne ylittäneet rangaistavuuden kynnystä. Käräjäoikeus katsoi kuitenkin, että naisen miehelle yksityisviestinä lähettämät viestit täyttävät rikoslain 24:9 §:n mukaisen kunnianloukkauksen ja tuomitsi naisen tästä.¹⁸⁷

Tunnistettavuuden ongelma joudutaan tarkastelemaan myös tilanteissa, joissa käytetään käyttäjänimeä tunnistautuessaan muille palvelunkäyttäjille. Käyttäjänimeä harvoin voi liittää suoraan tosielämän nimeen vaan se on usein, joko sekalainen merkkijono tai jokin muu itse keksitty nimitys omalle profiilille tai hahmolle. Ongelmallista onkin, että missä vaiheessa käyttäjänimi on tunnistettavissa itse käyttäjäksi ja jo käyttäjänimen kunnianloukkaaminen voitaisiin katsoa korvattavaksi. Aiheeseen liittyen mielenkiintoisempi ongelma on, että jos sadat ihmiset tuntevat käyttäjän vain käyttäjänimellään, voidaanko katsoa käyttäjänimen itsessään nauttivan kunniansuojaa ja mikä on tuntemisen ja tunnistettavuuden raja, ja milloin virtuaali-identiteettiä on riittävästi loukattu vahingonkorvauksen vaatimisen kannalta. Voidaanko käyttäjänimen kunniaa loukata siten, että käyttäjä itse kokee kunniaansa loukatun, lienee oikea kysymys. Eräänlaisena esimerkkinä voidaan ottaa täysin hypoteettinen tilanne. Autoharrastaja, ja

¹⁸⁷ Joensuun käräjäoikeus asianro R11/182, 14.3.2011 annettu tuomio <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/Facebook-viesti%20toi%20suomalaisnaiselle%20sakot/art-1288376253213.html>

autotarvikeliikkeen omistaja, Aaro on käyttänyt tuhansia työntäyteisiä tunteja kunnostaakseen autoaan ja asentaakseen siihen mahdollisimman näyttävät lisäosat. Autoharrastaja käy autollaan töissä ja kaupassa, jolloin yksi kilpailevista autoharrastajista Bob saattaa, aktiivisilla toimillaan, Aaron auton naurunalaiseksi koko muun autoharrastaja kansan silmissä. Aaron autoa pilkataan keskustelufoorumeilla sekä alan julkaisuissa, ja suurin osa autoharrastajista tietää kenen autosta on kyse, ja kaikki Aaron tutut tietävät kenen autosta on kyse. Voiko Aaro vaatia Bobilta korvauksia kunnianloukkauksesta?

Punninta on sinällään hyvinkin monimutkainen, sillä tällöin korvattavaksi tulisi ikään kuin välillinen kunnianloukkaus, mitä lainsäädäntömme ei tunne. Mutta mielipaha on aiheutunut, maine on mennyt ja konkreettisenä vahinkona voidaan nähdä esimerkiksi Aaron autotarvikeliikkeen myynnin lasku. Teko siis on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle ja häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Oleellisen punninnasta tekee sen jatkopunnintatilanteet, sillä jos punninnassa tullaan siihen tulokseen, että vahingonkorvauksia on mahdollista vaatia, voidaan ajattelu laajentaa ilman huomattavaa vaivaa koskemaan myös muuta omaisuutta. Edellyttäen ymmärrettävästi, että tilanteista on löydettävissä riittävästi yhteneväisyyksiä.

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan.¹⁸⁸ Pohjois-Karjalan käräjäoikeudessa luettiin 2.5.2012 syytteet kahdeksalle kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Tapauksessa yksi syytetyistä oli perustanut Facebook-ryhmän, jonka keskustelussa käytettiin rajuja ilmauksia somaleista, ja muut syytetyt olivat osallisena keskusteluun. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on ihmisoikeuksien suojaksi luotu rikosnimike, jolloin sen täytyminen on myös huomattavan helppoa. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan voi yksittäisten kansanryhmän jäsenten osalta tulla korvattavaksi kärsimyskorvauksen välityksin.

¹⁸⁸ RL 11:10§ Kiihottaminen kansanryhmää vastaan. ”Joka asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

6.4 Viestintäsalaisuus

Vahingonkorvauslain esitöissä on 5 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdan osalta todettu, että yksityiselämällä tarkoitetaan henkilön yksityisyyttä ja oikeutta luottamuksellisten tietojen tai viestien suojaan.¹⁸⁹ Tässä yhteydessä on mainittu myös viestintäsalaisuuden loukkaus. Yhtenä esimerkkinä yksityiselämää loukkaavina rikoksina ovat viestintäsalaisuuden loukkaus ja törkeä viestintäsalaisuuden loukkaus. Espoon kärjäoikeus tuomitsi 22.12.2010 Helsingin Insinöörit HI ry:n puheenjohtajan 1 440 euron, järjestösihteerin 720 euron ja heitä edustaneen asianajajan 5 580 euron sakkorangaistuksiin viestintäsalaisuuden rikkomisesta.¹⁹⁰ Tapauksessa irtisanomisoikeudenkäynnissä tuomioistuimessa työnantaja osapuoli esitettiin todisteena sähköposteja, joiden käyttöön eivät asianosaiset olleet antaneet lupaansa. Kärjäoikeus painotti päätöksen perusteluissa sähköpostiviestin olevan tarkoitettu vain tietyn tai tiettyjen henkilöiden luettavaksi myös silloin, kun se on tallennettu tietokoneen omaan muistiin. Tulkintaa ei muuta se, että sähköpostit käsittelevät työnantajaan liittyviä asioita.

Viestintäsalaisuus on perustuslailla suojattu oikeus ja se koskee kaikkia luottamuksellisiksi tarkoitettuja viestejä. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.¹⁹¹ Viestintäsalaisuus on sinällään helppo ulottaa myös virtuaaliseen viestintään, sillä viestihän voi olla melkein miten tahansa toteutettu ollakseen viesti, kunhan se on luottamukselliseksi tarkoitettua ja siten esitetty, ettei se voi normaalissa käytössä joutua kolmansien käsiin. Virtuaaliviesti voi siis olla niin sähköposti, chat viesti kuin Habbo hotel tyyppinen minimail viestikin. Virtuaaliset sähköpostit ja Facebook viestit ovatkin nykyään huomattavan paljon yleisempiä kuin perinteiset kirjeviestit. Nykyään yleisempi viestintäsalaisuuden loukkaaminen on virtuaaliviestin loukkaaminen, kuten toisen sähköpostin lukeminen. Viestintäsalaisuuden kannalta ongelmallista onkin, että esimerkiksi sähköposti on yhteydessä internetiin ja on näin ollen

¹⁸⁹ HE 167/2003 vp s. 56

¹⁹⁰ Espoon kärjäoikeus, asianro R 10/1906

¹⁹¹ PL 10.2 §

kenen tahansa riittävillä taidoilla varustetun vilpillisessä mielessä toimivan henkilön saatavilla.

7. Loppupohdinta

Loppupohdinnassani pyrin kasaamaan kaiken aikaisemmin käsittelemäni tiedon, tapaukset ja esimerkit johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Pyrin myös tuomaan omaa ääntäni kuuluviin ja perustelemaan näkökantani, samalla aikomukseni on osaltaan perustella myös miksi jokin tietty alakokonaisuus on mielestäni niin tärkeä, että se on täytynyt mainita.

7.1 Yleistä

Vahinko on lähtökohtaisesti monitahoinen ongelma, joten vahingonkorvaus on luonteeltaan huomattavan ongelmallinen. Korvattavien vahinkojen ollessa monessa tilanteessa vaikeasti hahmotettavia ja eroteltavia, on vahingonkorvausoikeuden täytynyt kehittyä kompleksiseen suuntaan yrittäen pitää oikeudenalan mahdollisimman selkeänä. Vahingonkorvausoikeuden tulee mahdollistaa erilaisten vahinkojen korvaaminen ja hyvittäminen mutta vahingonkorvausnormiston tulee myös kyetä erottelemaan eri vahinkolajit toisistaan. Vahinkojen ja vahingonkorvausten kirjo on moninainen, ja vahingonkorvausoikeus tieteenalana on pakotettu kehittymään eteenpäin oman kompleksisuutensa ansiosta.¹⁹² Vahingonkorvausoikeuden voitaisiinkin sanoa pyrkivän olemaan aikaansa edellä. Edistyksellisyys on ehdoton edellytys toimia alalla, joka kehittyy päivittäin ja ottaa vuosittain aimo harppauksia eteenpäin. Tietotekninen kehitys on eittämättä historiallista ja ennennäkemätöntä ja uskaltaisin myös väittää, että ainutkertaista.¹⁹³

Minkä tahansa oikeudenalan suurin ongelma lienee pyrkimys pysyä kehityksen mukana ja mielellään jopa hiukan sen edellä. Virtuaalimaailman todellisuuteen siirryttäessä vahingon määrittäminen käy yhä hankalammaksi, sillä vahinkoa määrittäessä tulee ottaa kantaa siihen, mitä voidaan pitää korvattavana vahinkona, jos koko toimintaympäristö on koostunut ykkösistä ja nolista. Voidaksemme puhua vahingosta tulee meidän hyväksyä, että jokin tietty kohde voi vahingoittua, ja jotta joku kohde voi vahingoittua tai heiketä tulee kohde tunnistaa olemassa olevaksi. Tekninen kehitys on johtanut tilanteeseen, jossa

¹⁹² Ks. tarkemmin 2 luku

¹⁹³ ks. tarkemmin 3 luku

vahingoittumisen kohde ei ole enää aivan niin helposti määriteltävissä kuin ennen tietoteknistä vallankumousta. Pelkästään omaisuus -määritelmää on jouduttu laajentamaan kohti virtuaalisen omaisuuden tunnistamista omaisuudeksi, joka voi olla oikeustoimien kohteena. Virtuaalisen omaisuuden lisäksi myös virtuaalinen identiteetti¹⁹⁴ tulee ottaa huomioon. Virtuaalinen identiteetti sekä virtuaalinen kunnia on huomattavan kompleksinen käsite ja pohdinta pelkästään virtuaalisen identiteetin loukkauksesta ja sen mahdollisuudesta olisi tullut jo aloittaa. Palaan aiheeseen loppupohdinnan myöhemmässä vaiheessa.

Kun vahinko on määritetty, tulee vielä määrittää vahingonkorvausvastuu. Vastuu vahingosta voi yleensä syntyä vain, jos objektiivisesti tarkasteltuna vahingonaiheuttajan olisi täytynyt ymmärtää toimistaan mahdollisesti seuraavan vahinkoa kolmannelle osapuolelle. Tämän lisäksi edellytetään riittävää kausaliteettia toiminnan ja seurauksen välillä. Kausaliteetin ollessa jossain määrin helpommin määriteltävissä kuin itse vahinko, tulee siirryttäessä tosi elämästä virtuaalimaailmaan vastaan omat hankaluutensa ja ongelmansa.¹⁹⁵ Kausaliteetti sinällään on edelleen verrattain helppo näyttää toteen, mutta suurempi ongelma on näyttää toteen, että objektiivisesti tarkasteltuna vahingonaiheuttajan olisi täytynyt ymmärtää toimistaan mahdollisesti seuraavan vahinkoa. Elämme tällä hetkellä tietoteknistä murrosta, jolloin vanhempi sukupolvi ei välttämättä kykene ymmärtämään oman toimintansa seurauksia tietoteknisessä ympäristössä, vaikka ovatkin täysin kykeneviä toimimaan samassa toimintaympäristössä generation-x sukupolven¹⁹⁶ kanssa. Tietotekninen ympäristö mahdollistaa näkyvyyden tuhansille tietoteknisen ja ei-tietoteknisen ympäristön kanssakäyttäjille. Tämän ymmärtäminen tai edes objektiivisesti tarkasteltu, ”olisi tullut ymmärtää” -ajatus, voi olla argumentoinnin kohteena tietyissä tilanteissa. Kun taas vertailukohtana nuorempi sukupolvi, joka on kasvanut tietoteknisen

¹⁹⁴ ks. tarkemmin 4.6.1 luku sekä 7 luku

¹⁹⁵ ks. tarkemmin 2.3 luku

¹⁹⁶ Yleisesti tunnettu 1986- vuoden jälkeen syntyneiden sukupolvena. ks. esimerkiksi New York Times, Wilson, Carl, 2011

murroksen aallonharjalla, generation x, voitaneen odottaa ymmärtävän niin sosiaalisen median kuin muunkin tietoteknisen toiminnan ulottuvuudet paremmin.

Tilanteessa, jossa sukupolvien välinen kuilu on harvinaisen suuri ja kuilun toisella puolella olevilla ei kykyä rakentaa siltaa vastapuolelle ilman vastapuolen apua, nousee halu ymmärtää kuilun vastapuolella eläjiä ensiarvoisen tärkeäksi. Laintulkinnassa on ensiarvoisen tärkeää lain hengen ja lainsäätäjän tahdon ymmärtämisen lisäksi pyrkiä ymmärtämään ympäristö, jossa nykyään toimitaan. Olkoon lainsäätäjä kuinka edistyksellinen tahansa ja olkoon oikeuskirjallisuus vuosia aikaansa edellä, mutta jos lain käyttäjällä ei ole halua soveltaa aiemmin opittua nykyhetkeen, ei lailla ole mahdollisuutta kehittyä. Valveutunut lainkäyttäjä huomaa mahdollisuuden kehittää lakia ja sen tulkintaa yhteiskunnan mukana, kun taas aristokraattinen lainkäyttäjä pyrkii pitämään lain sille vuosikymmenten saatossa luodussa muotissa. Tilanteissa, joissa lainkäyttäjä ei pysty täysin nojaamaan lain kirjaimen lakia soveltaessaan, on lainsovelluksella mahdollisuus antaa lainsäädännölle hampaat myös tällaisiin tilanteisiin¹⁹⁷. Laintulkintaan on keinot käytettävissä, jos laintulkitsijalla vain on tahto niitä käyttää.

7.2 Historia

7.2.1 Vahingonkorvaus

Lähivuosiin asti vahingonkorvauksella on pyritty korvaamaan aiheutuneen konkreettisen vahingon seuraamukset ja jo vanhastaan tunnettu vahingonkorvauksen perusperiaate, jonka mukaan vain taloudellinen vahinko on korvattava. Lähtökohtaisesti hyvä periaate on kuitenkin joutunut väistymään liberaalimman vahingonkorvauskäsityksen alta, johtuen yhteiskunnan kehittymisestä ja siitä aiheutuneista muutospaineista. Velvoiteoikeus oikeudenalana ja erityisesti vahingonkorvausoikeus on aina ollut kehittymispaineen alla ja niiden on täytynyt kyetä vastaamaan niille asetettuihin vaatimuksiin. Kolarin tapahtuessa osapuolet ovat kyenneet luottamaan siihen, että vahingonkorvausoikeudellinen normisto antaa selvyden korvausvelvollisuudesta. Vahingonkorvausoikeudellisen normiston on

¹⁹⁷ ks. tarkemmin 5 luku

kyettävä antamaan vastaus myös tilanteessa, jossa vastaus ei ole aivan yhtä itsestäänselvyys kuin perinteisessä kolaritilanteessa.

Perinteisesti vahingonkorvaus ja media kytkeytyvät toisiinsa lähinnä kunnianloukkause oikeudenkäyntien yhteydessä, jolloin korvattavaksi on tullut lähinnä loukatun kärsimys. Kärsimyskorvaus on oiva tapa korvata kunnianloukkauksesta aiheutunut mielipaha, mutta vahingonkorvauksen perusperiaate, joka pyrkii saattamaan vahingonkärsijän sellaiseen tilanteeseen, jossa hän olisi ilman tapahtumaa, jää toteutumatta. Perinteisen median ollessa kyseessä lehtikirjoitus on saanut tietyn lukijakunnan huomion ja kyseinen lukijakunta on ollut melko tarkasti rajattavissa oleva ihmisjoukko. Rajaus on voinut tapahtua esimerkiksi lehden levikkiin perustuen tai televisio-ohjelman katsojamäärään perustuen. Yleensä puhutaan kuitenkin hyvin hillitystä ihmisryhmästä johon voi kuulua enimmillään, lehtijulkaisun osalta noin 400 000 henkeä¹⁹⁸ ja televisio ohjelmien kohdalla hiukan enemmän. Rajanveto kunnianloukkauksen ja törkeän kunnianloukkauksen välillä on ollut, perinteisen median ollessa kyseessä, verrattain helppo suorittaa jo pelkkään kuulijakuntaan nojaten.

Sosiaaliseen median ja vahingonkorvauksen liitynnät ovat niin ikään olleet lähinnä kunnianloukkaus -tilanteita, jossa myöskin on kärsimys ollut korvauksen perusteena. Tähän asti vakiintunut ajattelumalli lienee ollut, että sosiaalisessa mediassa toimiessa hyvinkin rajattu ja tarkkarajainen ihmisjoukko on nähnyt tietyn kunnianloukkauksen. Rajaus on helppo mieltää esimerkiksi Facebookin kaverilistan mukaan, yksityishenkilöstä puhuttaessa, joihinkin satoihin henkilöihin, enimmilläänkin vain joihinkin tuhansiin ja kun taas Facebook yhteisöjen kohdalla puhutaan korkeintaan kymmenistä tuhansista.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Helsingin sanomat levikki.

¹⁹⁹ www.Facebook.com

Haasteet: Perinteisesti vahingonkorvauksen suurimmat haasteet ovat vahingonkorvauksen määrän määrittämisessä²⁰⁰, kuitenkin ongelmallista on toisinaan ollut myös itse vahingon määrittämisessä mutta myös kausaliteetin riittävyyden punninnassa.²⁰¹

7.2.2 Sosiaalinen media

Sosiaalinen media on kehittynyt nykymuotoonsa hyvinkin lyhyessä ajassa ja on ymmärrettävää, että lainsäädännölle on ollut haaste pysyä kehityksen mukana. Sosiaalisen media on lähtenyt kehittymään yleisien internetiin sijoittuvien keskustelupalstojen²⁰² muuntuessa interaktiivisempaan suuntaan. Keskustelupalstoilla kunnianloukkauksia on jo varhaisessa vaiheessa varmastikin tapahtunut, mutta anonymiteetti on suojannut keskustelijat toisiltaan. Keskustelupalstojen kehittyessä pelihuoneiksi²⁰³ ja pelihuoneista kuvanjakopalveluiksi²⁰⁴ toi tilanne lainsäädännön kannalta täysin uuden ulottuvuuden reaali maailman ulkopuolelle. Lainsäätäjien ollessa edellä aikaansa ei lainkäyttäjistä pystytä sanomaan aivan samaa, sillä kehityksen karatessa edelle tuomioistuimet kykenivät tunnistamaan vain hyvin rajatun joukon oikeudenloukkauksia, vaikka mahdollisuudet olisivat saattaneet olla enempiäkin. Kunnianloukkaus on edelleenkin lähestulkoon ainoa lainkäyttäjän tunnistama ja tunnustama oikeudenloukkaus toista ihmistä kohtaan, mihin sosiaalisessa mediassa on syyllistytty.²⁰⁵

²⁰⁰ ks. tarkemmin 2.4 luku.

²⁰¹ ks. tarkemmin 2.3.1 luku.

²⁰² kuten Mirc client, joka mahdollisti chat tyyppisen keskustelun, mahdollisesti täysin tuntemattomien ihmisten kanssa, pelkän nimimerkin välityksin.

²⁰³ kuten Aapeli, pelihuone jossa pelien kuten biljardi tai minigolf lomassa pystyi keskustelemaan reaaliaikaisesti chat tyyppisillä viesteillä vastapuolen kanssa, joka oli mahdollisesti täysin tuntematon.

²⁰⁴ Kuten Irc-galleria, jossa käyttäjän tuli luoda profiili, jotta voi kommentoida muiden käyttäjien kuvia.

²⁰⁵ Toki ainakin kiihottaminen kansaryhmää vastaa, petos ja laitton uhkaus on tunnustettu ja tunnistettu oikeuskäytännössä sosiaalisessa mediassa tapahtuneiksi rikoksiksi, mutta huomattavan vähissä määrin.

Haasteet. Sosiaalisen median osalta suurimmat haasteet ovat olleet ymmärtää sosiaalinen media läheiseksi osaksi nykyistä yhteiskuntaa. Sosiaalinen median vallankumous on pakottanut niin lainsäätäjän kuin lainkäyttäjänkin täysin erilaisen pöydän ääreen kuin mihin he ovat tottuneet. Toimintaympäristö ei ole enää käsin kosketeltava tai varsinaisesti mitattavissa kuin apuvälineiden välityksin, kuitenkin suurin osa koko maapallon asukkaista on jollain tavoin kytköksissä tähän uuteen toimintaympäristöön. Uusi toimintaympäristö on luonut sekä valtavasti haasteita että valtavasti mahdollisuuksia.

7.3 Oikeusjärjestys - Nyt

Tänään. Nykytilanteessa sosiaalinen media on osa jokapäiväistä elämää siinä määrin, että lähes jokainen ihminen on jollain tavalla kytköksissä sosiaaliseen mediaan, Pelkästään Facebookilla on jo yli miljardi aktiivista käyttäjää ja raha vaihtaa omistajaa niin pelihahmojen, virtuaalisia asteroideja tai virtuaalista sohvaa kaupattaessa.²⁰⁶ Sosiaalisen median vallankumous on pakottanut, niin lainsäätäjän kuin lainkäyttäjänkin, muotoamaan ajatustaan siitä, mikä tulee katsoa omaisuudeksi, ja taas toisaalta, mitä on ei tule katsoa omaisuudeksi. Hyvinkään kärjäoikeus otti ensimmäisen hapuilevan askelen kohti virtuaaliomaisuuksien tunnistamista osaksi tosielämän omaisuutta Habbo hotel oikeudenkäynnissä²⁰⁷. Syyttäjä oli innovatiivinen ja katsoi anastetun omaisuuden konkreettiseksi omaisuudeksi hakien tuomiota näpistyksestä. Kärjäoikeus näki varastetut virtuaaliesineet näpistys tunnusmerkistön edellyttämällä tavalla konkreettisiksi esineiksi. Kouvolan hovioikeus valitustuomioistuimena totesi, ettei kyseessä voi olla näpistys, sillä kyseessä ei ole esine. Mielestäni hovioikeus on osunut tuomiossaan lähemmäs totuutta, sillä rikoslain näpistyspykälä selkeästi edellyttää, että näpistyksen kohteena on esine. Tämän hetkinen oikeudentila ja lainsäädäntö eivät tue ajatusta virtuaaliesineen tunnistamisesta konkreettiseksi esineeksi.²⁰⁸ Ajatus Habbo hotel omaisuuden tunnistamisesta esineeksi oli

²⁰⁶ ks. tarkemmin 3.3 luku

²⁰⁷ ks. tarkemmin 6.2.1 luku

²⁰⁸ ks. tarkemmin 4.3 luku

kuitenkin hyvä, ongelma syntyikin lähinnä siitä valtavasta ovesta, mikä tällä päätöksellä olisi avattu. Jos hovioikeus olisi rajannut Habbo hotel sohvan konkreettiseksi esineeksi ja tuominnut rikoksen näpistykseenä olisi se johtanut oikeudentilaan, jossa virtuaalinen rahalla ostettu pelihahmo olisi voitu katsoa esineeksi ja tuomita näin ollen oikeudenloukkaus varkauteen. Tai virtuaalinen miekka, joka olisi ostettu 10 000 dollarilla, olisi tuomio voinut tulla törkeästä varkaudesta. Suomen arkaainen oikeusjärjestelmä on kuitenkin perinteikkäänä ja perinteitä kunnioittavana tunnettu järjestelmä, jonka ajatusmallien muotoaminen on ilmeisen haastavaa. Luulen, että käräjäoikeus ei ole aivan tajunnut tuomionsa seurauksia tuomiosta päättäessään, mutta toivoin kuitenkin, että käräjäoikeus teki tietoisin ratkaisun ja päätti, edellä lausutusta huolimatta, että on mahdollista nähdä virtuaalinen omaisuus esineenä. Hovioikeus todennäköisesti ymmärsi minkälainen työmaa tulvaportin takana odottaa, ja päätti tuomita, ettei kyseessä voi olla esine.

Kunnianloukkaukset luonnollista henkilöä kohtaan tunnustetaan hyvin mahdollisista eri formaateista huolimatta ja kunnianloukkaukset ovatkin johtaneet usein tuomioihin. Tuomioistuimet ovat katsoneet sosiaalisessa mediassa tapahtuneet kunnianloukkaukset pääsääntöisesti perusmuotoisiksi kunnianloukkauksiksi. Sosiaalisen media kunnianloukkaukset ovat kuitenkin usein hyvinkin näkyviä kunnianloukkauksia, jolloin tulisi ainakin harkita myös törkeän kunnianloukkauksen tunnusmerkistön täyttymistä.²⁰⁹ Kunnianloukkaus ja kunnia käsitteinä itsessään ovat laajentamispaineen alla. Toimintaympäristössä, jossa lähestulkoon koko toimijoiden välinen kanssakäyminen käydään virtuaalimaailmassa tulisiko kunnianloukkaus käsite laajentaa suojaamaan esimerkiksi vakiintunutta nimimerkkiä. Nimimerkin välityksin toimittaessa luonnollinen henkilö on nimimerkin takana toimien nimimerkillä mahdollisesti muissakin sosiaalisen median kytköksissä siten, että nimimerkin takana toimijalla voi olla vain hänet nimimerkillä tuntevia kanssatoimijoita. Samalla tavalla voitaisiin harkita kunnianloukkaus kriminalisoinnin ulottaa suojaamaan myös virtuaalista identiteettiä, jonka kehittämiseen toimija on käyttänyt tuhansia tunteja ja toimii virtuaalisen identiteettinsä kautta. Virtuaalinen identiteetti nauttii huomattavaa kanssatoimijoiden kunnioitusta ja arvostusta,

²⁰⁹ ks. tarkemmin jäljempänä; 8.3 luvun haasteet.

lisäksi todella moni kyseisen yhteisön toimijoista tuntee hänet vain toimijan virtuaali-identiteettinsä välityksin. Kunnianloukkauksen kohdistuessa virtuaali-identiteettiin, voidaanko loukkauksen katsoa täyttävän perusmuotoisen kunnianloukkauksen tunnusmerkistön? Tämäkään toiminta ei mielestäni tämänhetkisen oikeustajun ja oikeusjärjestelmän valossa ole tuomittavaa toimintaa, ja kunnianloukkaukseen tuomitseminen on tämänhetkinen oikeudentila huomioiden huomattavan epätodennäköistä.

Tuomarin harkinnasta normin puuttuessa on kirjoitettu vuosien saatossa ahkerasti, kuitenkin jo *Otto Brusiiin* vuoden 1938 teoksessaan ja *Kaarle Makkonen* vuoden 1981 teoksessaan ovat ottaneet kantaa tähän hyvän tuomarin toimintaan liittyvään erityiskysymykseen.²¹⁰ Tuomari on velvollinen antamaan tuomion. Tuomari voi näin ollen kohdata tilanteen, jossa käsillä ei ole oikeusnormia, joka suoraan sopisi oikeudellisen ongelman ratkaisuksi. Tällöin tuomarin tulisi käyttää omaa oikeudellista harkintaa, kuitenkin koko ajan pitäen lainsäätäjän tahdon ja lain esityöt mielessään. Tämän kaltaisissa tilanteissa tuomarin on kuitenkin helpompi yksinkertaistaa ongelmaa siten, että ratkaisu voidaan perustaa jo olemassa oleviin prejudikaatteihin tai normeihin. Yksinkertaistaessaan ongelmaa tuomari kuitenkin pyrkii pysymään omalla mukavuusalueellaan, mikä sinällään rajoittaa lain kehitystä. Kaikkien pyrkiessä pysymään omalla mukavuusalueellaan, miten raivataan tietä uusien oikeudellisten ongelmien ratkaisuun. Virtuaalisia kytköksiä omaavissa tilanteissa täysin valmiita ratkaisuja ja normipohjia ei voi olla olemassa, kuitenkin tuomarit pyrkivät ratkaisemaan kaikki tilanteet pakottaen monimutkaisen juridisen ongelman yksinkertaistettuun muottiin, jotta heidän ei tarvitse mennä lainkirjaimen ulkopuolelle. Samalla tuomarit välttyvät tunnustamasta ja tunnistamasta Makkosen määrittämää aukkoa.²¹¹

Haasteet. Voiko esimerkiksi Facebook-statukseen tai Twitteriin kirjoitettu kunnianloukkaus ylipäänsä olla törkeä kunnianloukkaus? Kunnianloukklauslainsäädännön valmisteluasiakirjoissa lausutaan törkeän kunnianloukkauksen kohdalta seuraavasti:

²¹⁰ ks. tarkemmin 5.4 luku

²¹¹ ka. tarkemmin 5.4 luku

*"Esimerkiksi loukkaava väite yleisötilaisuudessa, jota on seuraamassa tuhansia katsojia, voisi olla lainkohdassa tarkoitettulla tavalla esitetty. Teon rangaistavuudelle tosin riittää, että tieto tai vihje on toimitettu lukuisten ihmisten saataville. Tekniikan kehitys voi luoda kokonaan uusia keinoja toimittaa viestejä lukuisten ihmisten saataville. Jo nyt esimerkiksi tietoverkoissa pystytään välittämään tietoja suurten, lukumäärältään epämääräisten ihmisryhmien tietoon."*²¹²

Huomionarvoista kohdassa on sen lausumisajankohta 1997. Jos asian tärkeys ja ongelmallisuus on ymmärretty jo tuolloin, pitäisikö lainsäätäjän kokea tarpeelliseksi laajentaa samankaltaista kauaskatseisuutta, ainakin tietoteknisen kehityksen osalta, laajemmalle, ja pitäisikö lainsäätäjän tuntea tarpeen ottaa jo tuolloin tunnistettu ongelma sääntelyn piiriin. Mielestäni tämänhetkinen oikeudentila antaa, kuitenkin mahdollisuuden lainkäyttäjälle tuomita Facebookin tai Twitterin kaltaisella, lukuisia ihmisiä tavoittavilla alustoilla, kunnianloukkaukseen syyllistynyt toimija törkeään kunnianloukkaukseen, sillä esitöiden mukaan: "Tekniikan kehitys voi luoda kokonaan uusia keinoja toimittaa viestejä lukuisten ihmisten saataville." Facebook -tilipäivityksen tai Twitter -julkaisun ollessa helposti satojen ihmisten saatavilla, tulisi törkeän kunnianloukkauksen tuomitsemiskynnys olla melko matala.

Eräs ongelmana Facebook tai Twitter kunnianloukkauksissa on uuden netti-ilmion, niin sanotun meemin,²¹³ syntyminen. Uusi internetilmiö leviää virtuaalisesti muutamassa päivässä satojentuhansien, jopa miljoonien internet käyttäjien saataville. Internetilmiöt voivat olla periaatteessa, mitä tahansa tekstistä videoon, eikä ole ennalta arvattavissa, mikä on seuraava internetilmiö. Tuleeko kunnianloukkauksen lausuja tuomita törkeästä kunnianloukkauksesta, jos pienelle piirille tarkoitettu, esimerkiksi video, nousee internetilmiöksi saattaen kohteen huonoon valoon mahdollisesti miljoonien katselijoiden silmissä? Vai tuleeko syytteeseen asettaa pienelle piirille tarkoitettun videon jakaja²¹⁴, joka

²¹² Eduskunta, Yksityiskohtaiset perustelut: Rikoslaki 24 luku. Yksityisyyden, rauhan, ja kunnian loukkaamisesta www.eduskunta.fi

²¹³ Meemi on "an idea, behavior, style, or usage that spreads from person to person within a culture."; tässä tapauksessa kulttuuri on internet yhteisö. <http://www.merriam-webster.com>

²¹⁴ eli saattanut videon teknisiä apuvälineitä käyttäen muiden saataville,

on jakanut videon virtuaalisesti toiselle yhteisön käyttäjälle, joka on jakanut sen edelleen suuremman käyttäjäkunnan saataville, ja tästä taas vastaavasti on seurannut internetilmiö? Mielestäni on huomattavan hankala tuomita esimerkiksi videon jakaja kovempaan tuomioon kuin itse videon kuvaaja ja liikkeelle laskija. Minun oikeustajuni mukainen ratkaisu olisi katsoa, että videon, lausunnon tai kuvan liikkeellelaskijan olisi täytynyt ymmärtää vaarana oleva internetilmiön syntyminen. jolloin videoin, kuvan tai julkaisun liikkeellelaskija voitaisiin tuomita törkeästä kunnianloukkauksesta.

Identiteettivarkaudet ovat yleistyneet ja helpottuneet huomattavasti tietoteknisen vallankumouksen myötä. Yhdysvalloissa on jo vuoden 2011 alusta ollut voimassa laki, joka kriminalisoi toisena henkilönä esiintymisen, ja Suomen tietosuojavaltuutettu on jo vuonna 2005 osoittanut huolensa identiteettivarkauksien kriminalisointitarpeen kohoamisesta.²¹⁵ Identiteettivarkaus on kuitenkin huomattavan kiusallinen ja aiheuttaa identiteettivarkauden kohteelle huomattavaa haittaa, vaikkei identiteettivarkas pyrkisikään sillä varsinaiseen taloudelliseen hyötyyn. Eräs identiteettivarkauden muoto on toisena henkilönä esiintyminen esimerkiksi Facebookissa, mutta myös muissa mahdollisissa virtuaalisissa toimintaympäristöissä kuten peleissä. Henkilön luotua itselleen niin sanottu peli-identiteetti tai pelitili ja kehitettyään virtuaalista identiteettiään satoja, jopa tuhansia tunteja olisi identiteettivarkauden kriminalisoinnin jälkeen mahdollista ulottaa kriminalisointi suojaamaan myös virtuaali-identiteettiä. Virtuaalinen identiteetti on sinällään haastava tunnistettava, sillä yleensä virtuaali-identiteetin lisäksi luonnollisella henkilöllä on myös tosielämän identiteetti. Identiteetin ollessa kuitenkin jossain määrin subjektiivinen käsite, tulisi niin kunnianloukkausten yhteydessä kuin mahdollisten identiteettivarkauksienkin yhteydessä ottaa se huomioon punnittaessa kunnianloukkauksia ja mahdollisia muita loukkauksia.

Vaarat. Ajateltaessa sosiaalisen median haasteita myös toiselta kantilta huomataan, että haasteena on myös sosiaalisen median liika eriytyminen oikeusjärjestelmästä ja siitä muodostuva vaara sosiaalisen median toimintaympäristöjen muuntumisesta eräänlaiseksi

²¹⁵ ks. tarkemmin 4.6.2 luku

harmaaksi vyöhykkeeksi. Harmaalla vyöhykkeellä ihmiset tuhlaavat valtavia summia oikeaa konkreettista rahaa, ja rikolliset voivat hyötyä oikeaa konkreettista rahaa tai rahanarvoista etuutta, mutta lainsäädännöllisistä esteistä tai tiukkaan juurtuneista perinteistä johtuen lainkäyttäjät ei tunnista rikosta rikolliseksi teoksi, tai ei tunnista rikosta rikolliseksi teoksi ainakaan samassa määrin kuin mitä tosi elämässä tapahtuneissa rikoksissa. Tällaisen tilanteen vallitessa on rikollisilla huomattava etu rikoksenselvittäjään nähden. Otetaan esimerkiksi Habbo hotel oikeudenkäynti²¹⁶, jossa rikoshyöty oli 465 euroa ja käräjäoikeuden määräämä vahingonkorvaus 50 euroa. Rikoshyödyn ollessa kymmenkertainen mahdolliseen sanktioon nähden on rikollisilla mahdollisuus varastaa omaisuutta ilman varsinaisen sanktion pelkoa. Tietysti kyseisessä tapauksessa ongelma on se, ettei tekoa tunnustettu rikokseksi mikä aiheutti sen, ettei kyseistä 465 euroa varsinaisesti pidetty rikoshyötynä. Tämä tilanne tekee virtuaalisen toimintaympäristön rikollisille entistä houkuttelevammaksi ja virtuaalirikollisuuden voidaan odottaa kasvavan, kunnes lainsäädäntö päivittyy vastaamaan todellisuuden tarpeita.

Vaarana voidaan myös nähdä liian pitkälle viety harkinta tilanteissa, joissa lainsäädäntö ei suoranaisesti anna sopivaa normia ongelman ratkaisemiseen. Tällöin voi laintulkinta eriytyä liiaksi lainsäätäjän tahdosta ja lain hengestä, jolloin lopputuloksena on tuomiovallankäyttäjien mielivalta. Perinteisesti tuomioistuimet ovat kuitenkin noudattaneet hyvinkin lain kirjainta seuraavaa tulkintaa, jolloin vapaa harkinta on jäänyt varjoon. Liian kauaksi lainsäätäjän tahdosta ajautuminen lieneekin ennemmin kauhukuva kuin todellinen vaara.

7.4 Tulevaisuus

Oikeusjärjestys -Nyt -luvussa sivusin jo hiukan sitä, mihin lähitulevaisuuden lainsäädännön pitäisi kehittyä, ja mihin suuntaan yhteiskunta odottaa lainsäädännön kehittyvän. Tulevaisuus -luku on hiukan pidemmälle vietyä ja hiukan pidemmän aikajänteen pohdintaa.

²¹⁶ ks. tarkemmin 6.2.1

Teknologian kehitys on viemässä meitä, yhä kiihtyvällä tahdilla kohti toimintaympäristöä, jossa virtuaalimaailma integroituu entistä kiinteämmäksi osaksi todellisuutta. Jo nyt on Google kehittänyt silmälasien kaltaiset, jokapäiväiseen käyttöön suunnitellut lasit, jotka toimivat liittymänä internetiin sisältäen navigaattorin, musiikkisoittimen, tietokoneen, kameran ja puhelimen.²¹⁷ Keskustelemme kanssaihmissen kanssa yhä vähemmän perinteisillä tavoin ja yhä enenevässä määrin virtuaalisen ympäristön välityksin.²¹⁸ Jatkuva tietokoneistuminen edellyttää myös lainsäädännön ja ennen kaikkea lain tulkinnan osalta kehitystä ja päämäärätietoista eteenpäin pyrkimistä ja kehittymistähtoa. Lainsäätäjät on jo nyt antanut monessa tilanteessa mahdollisuuden laajentaa tulkintaa teknologisen kehityksen ajaessa vallitsevan lainsäädännön edelle,²¹⁹ on kuitenkin varottava, ettei kehitys vie liian kauas lainsäätäjän tahdosta ja lain hengestä, vaikka lainsäätäjät onkin antanut jonkinlaisen liikkumavaran. Kyse on siis jonkinlaisen, kultaisen keskitien löytämisestä.

Lähtötilanteissa lainsäädännön on kehityttävä vastaamaan sille asetettuihin haasteisiin ja ongelmatilanteisiin samalla tavalla, kuin se on tähänkin asti siihen kyennyt. Lainsäätäjien ja tuomiovalan käyttäjien tulisi kuitenkin pitää mielessä, että kansalaisten luottamus oikeusjärjestelmään ja sen toimivuuteen on tärkein yksittäinen määriteltävissä oleva asia, mikä ylipäänsä mahdollistaa nykyisenmallisen oikeusvaltion olemassaolon. Siksi onkin huomattavan tärkeää, että vahingonkärsijät saatetaan sellaiseen asemaan, kuin missä he olisivat ilman vahingon aiheutumista ja ettei vahingonaiheuttaja tai jopa rikollinen pääse hyötymään vahingonkärsijän kustannuksella. Minä en luottaisi oikeusjärjestelmään, joka mahdollistaa rikollisen kymmenkertaistaa omaisuutensa minun kustannuksellani.

Jotta tuomioistuimien olisi kykenevä vastaamaan teknisen kehityksen luomaan haasteeseen, ensivaiheessa tarvittaisiin tuomareita, jotka eivät kaihda käyttää omaa harkintaa mutta ymmärtävät kuitenkin lainsäädännölle äärimmäisen tärkeän lainhengen ja

²¹⁷ www.firstpost.com artikkeli "Google's glasses are here! Consumer version by 2014"

²¹⁸ ks. tarkemmin 3.2 luku

²¹⁹ ks. tarkemmin. 4.6.2, 5.4 ja 7.3 luvut.

osaavat tulkita lainsäätäjän tahtoa siten kuin lainsäätäjä on ajatellut tahtonsa tulkittavan. Ajattelevat²²⁰ tuomaritkin tarvitsevat kuitenkin tuekseen lainsäädännön, joka mahdollistaa ajattelun. Olisikin ensiarvoisen tärkeää, että lainsäätäjä loisi juridisen toimintaympäristön, joka antaisi tuomareille liikkumavaraa tilanteissa, joissa tekninen kehitys on ajanut vallitsevan lainsäädännön edelle. Miellän ongelmaksi myös sen, ettei teknologian kehityksen vaikutuksista lainsäädäntöön ole kirjoitettu juurikaan Suomessa eikä maailmalla. Sillä jos oikeustiede tieteen alana ei ole ollut kiinnostunut asiasta, miten voidaan olettaa oikeusistuimen olevan kiinnostunut asiasta ja paremmin miten lainsäätäjä voi tietää tarpeesta, jos oikeustiede ei tarvetta osoita.

Tulevaisuuteen on mahdoton nähdä, mutta jos kehitys jatkaa etenemistä samanlaisella lähestulkoon eksponentiaalisesti kasvavalla tahdilla, voidaan hitaasti muuntuvan lainsäädännön olettaa jäävän yhä kauemmas kehityksen jälkeen. Osassa normistoa on kuitenkin havaittavissa lainsäätäjän pitkäkatseisuutta, mikä valaa uskoa siihen että lainsäädäntö kykenee vastaamaan teknologian sille tarjoamaan haasteeseen. Tulevana vuosikymmenenä yhä perinteisemmät rikokset tulevat suurella todennäköisyydellä siirtymään reaali maailmasta myös virtuaali maailman puolelle. Jos tällä hetkellä virtuaali maailmaan on siirtynyt jo varkaus ja petos, perinteisten kunnianloukkausten rinnalle, niin viidessä vuodessa siellä tulee olemaan veronkierto ja virkavallan vastustaminen. Myös valtiolla on mahdollista hyötyä tilanteesta, sillä jos virtuaali maailma tunnistettaisiin riittävästi, olisi voitokkaan virtuaalisen kiinteistökaupan tehnyt velvollinen maksamaan luovutusvoittoveron ja mahdollisen varainsiirtoveron. Nämä ovat kuitenkin vielä kaukaisessa tulevaisuudessa, mutta pelkkä ajatuksen ymmärtäminen voisi luoda hedelmällisen pohjan lainsäädännön kehitykselle.

Lainsäätäjällä on useita eri mahdollisuuksia kehittää Suomen lainsäädäntöä eteenpäin, ja onkin mielenkiintoista nähdä, miten laki pystyy vastaamaan kehitykseen. Laki on kuitenkin tunnetusti huomattavan hidas muuttuja ja niin kauan kuin laki ja lainsäädäntö ovat muutosvaiheessa, tuomiovallan käyttäjien pitäisi uskaltaa ottaa tuomarin viitan lisäksi

²²⁰ tässä kohtaa ”elottoman kiven” vastakohta, ks. tarkemmin 5.4

harteilleen myös kehityksen viitta. Tuomareiden tulisi uskaltaa tunnistaa ja haastaa lainsäädäntö kehittymään, mutta myös auttaa lainsäätäjää näkemään lain mahdolliset aukot.

Lähteet

Kirjallisuus

Aulis Aarnio (1989). *Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen oppikirja*. Porvoo: WSOY

David Johnston, S. H. (1997). *Cyber Law*. Canada: Stoddart Publishing CO. Limited.

Flew Terry, H. S. (2005). *Games: Technology, Industry, Culture*. Oxford Univeristy press.

Haenlein, A. M.-M. (2010). Users of the world, Unite! The challanges and opportunities of the social media. *Busines Horizons* , ss. 59-68.

Hemmo, Mika (2007). *Velvoiteoikeuden perusteet*, Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut

Honkasalo, Brynolf (1970) *Suomen rikosoikeus, Erityinen osa I, henkilöön kohdistuvat rikokset*: Helsinki

Kartio, Leena (2001). *Esineoikeiden perusteet*, Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy

Karhu, Routamo. Ståhlberg. (2000). *Suomen vahingonkorvausoikeus*, Jyväskylä: Talentum

Lappi-Seppälä, T. (2000). *Rikosten seuraamukset*. Porvoo: Werner Söderström lakitieto oy.

Lenhart, A. (10/2009). *Teens and social media*. New York: Department of Healt & Mental Hygiene.

Nytt Juridiskt Arkiv II 1972 s. 559.

Routamo – Ståhlberg (2006), *Suomen vahingonkorvausoikeus*, Helsinki: Talentum

Tiilikka, Päivi (2007), *Sananvapaus ja yksilönsuoja; Lehtiartikkelin aiheuttaman kärsimyksen korvaaminen*, Vantaa: Dark Oy

Viljanen, M. (2008). *Vahingonkorvauksen määrä*. Turku: Suomalainen lakimiesyhdistys.

Virtanen, Pertti (2011). *Vahingonkorvaus – laki ja käytännöt*. Porvoo: Edita publishing Oy

Internetlähteet

4chan, 4chan.org, viitattu 20.3.2012

Anonops, <http://anonops.blogspot.com/p/newsroom.html>, viitattu 20.3.2012

Bright hub. (18. 5 2011). Haettu 10. 1 2012 osoitteesta News hub for bright minds: www.brighthub.com

CNN. (17.10.2012) haettu osoitteesta: <http://money.cnn.com/2012/10/04/technology/facebook-billion-users/index.html>

Comscore. (10. 11 2009). *Comscore data metrix*. Haettu 10. 12 2011 osoitteesta <http://www.comscore.com>

Cyber Law. Canada: Stoddart Publishing CO. Limited. David Johnston, S. H. (1997).

Digg, www.digg.com, viitattu 20.3.2012

Electronic arts. (24. 05 2011). Haettu 10. 1 2012 osoitteesta <http://investors.ea.com/financials.cfm>

Electronic arts. (10. 1 2012). Haettu 10. 1 2012 osoitteesta <http://www.ea.com>

Entropian Universe. (1. 1 2012). Haettu 10. 1 2012 osoitteesta [Http://www.entropianuniverse.com](http://www.entropianuniverse.com)

Facebook. (10. 10 2011). *Facebook*. Haettu 10. 12 2012 osoitteesta www.facebook.com

Firstpost.Technology (28.7.2012) Haettu osoitteesta <http://www.firstpost.com> ; <http://www.firstpost.com/tech/googles-glasses-are-here-consumer-version-by-2014-359742.html>

Flickr,(2012), Haettu 30.3.2012 osoitteesta www.Flickr.com

Games: Technology, Industry, Culture. Flew Terry, H. S. (2005), Oxford Univeristy press.

Intel Corporation, Haettu 15.4.2012, osoitteesta http://educate.intel.com/en/TheJourneyInside/ExploreTheCurriculum/EC_DigitalInformation/DILesson1/

merriam-webster, urban dictionary, Haettu 10.10.2012 osoitteesta <http://www.merriam-webster.com/dictionary/meme>

Teens and social media. New York: Department of Health & Mental Hygiene. Lenhart, A. (10/2009). Viitattu 10.1.2012; www.isites.harvard.edu

Propr with Joseph Tronley. (10. 12 2011). Haettu 10. 1 2012 osoitteesta www.propr.ca

Reddit, www.reddti.com, viitattu 20.3.2012

Rochester. (1. 10 2010). Haettu 10. 1 2012 osoitteesta <http://rochester.edu>

Sulake. (2011). Haettu 10. 1 2012 osoitteesta <http://www.sulake.com/company/index.html>

Taloussanomat, (10.1.2012) Haettu 15.4.2012 osoitteesta <http://www.taloussanomat.fi/palvelut/2012/01/10/erikoinen-tilanne-pankki-ei-halua-seteleitasi/201220649/12>

Times, L. (22. September 2011). Facebook F8: Redesigning and hitting 800 million users.

Times, NY 2011-08-04 Haettu 25.10.2012 osoitteesta http://www.nytimes.com/2011/08/07/magazine/the-gen-x-nostalgia-boom.html?pagewanted&_r=0

Webpronews, 06/2007; Haettu 20.3.2012 osoitteesta <http://www.webpronews.com/the-definition-of-social-media-2007-06>

Wired. (11. 6 2011). *Wired*. Haettu 10. 7 2011 osoitteesta www.wired.fi

Yahoo!, 1/2011, Haettu 20.3.2012 osoitteesta <http://advertising.yahoo.com/article/flickr.html>

Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. CyberPsychology and Behavior, Vol. 1 No. 3 . Young, K. S. (15. 8 1996). Canada: University of Pittsburgh at Bradford.

Ylilauta, www.Ylilauta.fi viitattu: 20.3.2012

Youtube. (10 2011). Haettu 20. 12 2011 osoitteesta Youtube: www.youtube.com

Lait

Hallintolaki, 6.6.2003/434.	(HL)
Kauppakaari 31.12.1734/3	(KK)
Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, 11.7.1997/689	(ROL)
Laki Velan vanhentumisesta , 15.8.2003/728	(VanhL)
Maakaari , 12.4.1995/540	(MK)
Rikoslaki, 19.12.1889/39	(RL).
Suomen Perustuslaki, 11.6.1999/731	(PL)
Vahingonkorvauslaki, 1974/412.	(VahL)
Ydinvastuulaki 8.6.1972/484	(YdinVL)

Virallislähteet

Bill Information. (1. 1 2011). Haettu 10. 1 2012 osoitteesta SB 1411:
<http://www.leginfo.ca.gov/bilinfo.html>

Eduskunta, Yksityiskohtaiset perustelut: Rikoslaki 24 luku. Yksityisyyden, rauhan, ja kunnian loukkaamisesta haettu 25.10.2012 osoitteesta
<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+239/1997+Yksityiskohtaiset+perustelut&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WP>

HE 187/1973; Hallituksen esitys eduskunnalle vahingonkorvauslaiksi.

HE 309/1993; Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta

HE 239/1997; Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi

HE 184/1999; Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi

HE 167/2003; Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vahingonkorvauslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

KM 1992:3 ; Perusoikeuskomitean mietintö

Liikennevahinkolautakunta, tilapäinen haitta, korvausohjeistus.
<http://www.liikennevahinkolautakunta.fi/Document.aspx?id=957>, 1.1.2012, viitattu 20.3.2012.

Oikeusministeriön Henkilövahinkoasiain neuvottelukunta, www.om.fi, viitattu 1.4.2012.

Poliisi.(2011) ; Nettirikosten pohdintaa. Haettu 10.1.2012 osoitteesta www.poliisi.fi

Oikeustapaukset

Helsingin hovioikeus 1.6.2007 1791; Dnr S 06/709

Hyvinkään Käräjäoikeus, Dnr R20/751 (Hyvinkään käräjäoikeus 2011).

Joensuun käräjäoikeus 14.3.2011 Dnr R11/182

Korkein oikeus, 1950 II 201 (KKO 1950/201)

Korkein oikeus, 1955 II 32 (KKO 1955/32)

Korkein oikeus, 1957 II 39 (KKO 1957/39)

Korkein oikeus, 1975 II 38 (KKO 1975/38)

Korkein oikeus, 1975 II 27 (KKO 1975/27)

Korkein oikeus, 1978 II 149 (KKO 1978/149)

Korkein oikeus, 1980 II 3 (KKO 1980/3)

Korkein oikeus, 1980 II 94 (KKO 1980/94)

Korkein oikeus, 1980 II 67 (KKO 1980/67)

Korkein oikeus, 1981 II 67 (KKO 1981/67)

Korkein oikeus, 1982 II 121 (KKO 1982/121)

Korkein oikeus, 1983 II 26 (KKO 1983/26)

Korkein oikeus, 1983 II 187 (KKO 1983/187)

Korkein oikeus, 1984 II 93 (KKO 1984/93)

Korkein oikeus, 1985 II 118 (KKO 1985/118)

Korkein oikeus, 1991:42 (KKO 1991:42)

Korkein oikeus 1996:59 (KKO 1996:59)

Korkein oikeus 1998:149 (KKO 1998:149)

Korkein oikeus 1999:41 (KKO 1999:41)

Korkein oikeus 2003:67 (KKO 2003:67)

Korkein oikeus 2003:70 (KKO 2003:70)

Korkein oikeus 2005:105 (KKO 2005:105)

Korkein oikeus, 2006:23 (KKO 2006:23)

Kouvolan hovioikeus, Dnr R10/863 (Kouvolan hovioikeus 2011).